

الكتاب

الطبعة الأولى

**Collection of Prof. Muhammad Iqbal Mujaddidi
Preserved in Punjab University Library.**

پروفیسر محمد اقبال مجددی کا مجموعہ
پنجاب یونیورسٹی لائبریری میں محفوظ شدہ

حضورت

خوش آں راہی کہ سامانے نگیرو
دل او پسند بیاراں کم پزیرو
بہ آہے سوزناش سینیہ بکھڑائے
زیک آہش عنہم صد سالہ میرا

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

حضورت

دل های بیدل ای برند و فرستند
 مشال شعله ای فرند و فرستند
 پیاکیک لحظه بیاعماں در مهیزند
 که خاصان ده ها خوزند و فرستند

○

سخن پاافت از بود و نبودم
 من از خجلت لب خود کم کشودم
 سجد و زنده مردان می شناسی
 عیار کار من گیر از سجودم!

○

○

دل من در کشاد چون و چند است
 نگاهیش از زمه و پر ویں بلند است
 بد و بیانه در دوزخ او را
 که این کافر بیسی خلوت اپنداست!

چپر شوره است ایں کہ در آب و گل انقا
 زیک دل عشق رص ششکل انقا
 قرار دیک نفس بمن حرام است
 بمن رجھے کہ کارم با دل انقا!

جمال از خود بدل آورده کیست؟
 جمالش جلوه بله پرده کیست?
 مرا گوئی که از شیطان خدر کن
 بخوبامن که او پروردہ کیست?

۲

دل بے قیدِ من در پریچ و نابُلیت
 نصیبِ من عنایت بے خطا بُلیت
 دل ابُلیس هم نتوانم آزرد
 کنادِ گاہ گاہ من صوایلیت

○

صَبَنْتِ الْكَاسَ عَنَّا هَمَ عَمُورٍ
 وَكَانَ الْكَاسُ بَحْرًا هَا الْيَمِينَا
 أَكْرَاهَنِيْنَ هَمَ دُوْسِنْدَارِي
 بَدْلُوا حَسْرَمَ زَنْ جَامَ وَهِنَا

۵ اشارات: صبنست الکاس الخ۔ شعر عمر دا بن کلثوم کا ہے جو زمانہ جاہلیت کے شعراء میں سے تھا۔
 شاعر اپنی محشوقہ ام عمر و کی نا انصافی کی مشکلائیت کر کر تھے ہوئے کہتا چھے کرتے تو نے ہمیں پیالہ شراب سے محروم کرو یا حالانکہ باری دا میں طرف بیچھے والوں کی محضی۔

○
خود پھیل گاں در دل اسیزند

ہمہ در دا ئد و در ماں نا پذیر ند
سجود از ماچہ مسخواہی کہ شاہاں
خرابے از دہ دیماں بکیزند

○
روم لے ہے کہ اور امنزل نے نیت
ازاں تختے کہ ریزم عاصلے نیت
من از غم ہانمی ترسیم ولیکن
ده آں غم کہ شایاں دل نے نیت

می من از تنک جامان نگهدار
 شراب پخته از خامان نگهدار
 شر از نیستانے دور تربہ
 بخاصان بخش داز عامان نگهدار!

ترا این شنند طلب نیست
 ترا این درد و داغ و تاب تنبیت
 ازا از لامکاں بگیر بخش تمن
 که آس جاناله لای نیم شب نیست

○
 ز من هنگامه ده ایں جهان را
 د گر گول کن زمین و آسمان را
 ز خاکِ ما د گر آدم بُرگیزند
 بکش ایں بندہ سودوزیاں را

○
 جهانے تیره تربا آفت بے
 صواب او سرایا پانا صواب لے
 ندانم تا کج او پرانه را
 دهی از خون آدم زنگ د آبے

○

غلام جب نر رضا تے تو نجومیم
 جزاں را ہے کہ فرمودی نہ پوچھیم
 لیکن کمر بہیں ناداں بگوئی
 خر سے را اس بیانی گو، نہ گوئیم!

۴

دلے در سلیمان دارم بے سورے
 نہ سوزے در کف خاکم نہ نورے
 بچیر از من کہ بہمن بارِ دوش است
 ثواب ایں نہ از بے حضورے

○
چہ گویم قصہ دین و وطن را
کہ نتوں فاش گھنٹا میں سخن را
منج از من کہ از بے مری تو
بناؤ کر دمہ سار دیر کہن را

○
مسلمانے کہ در بند فرنگی است
دلش در دست ا و آسان نیاید
زیماں کہ سودم بر غیر
بھجوے بوذر و مسلمان نیاید

نخواهیم بس جہاں و آں جہاں را
 مرا ایں بس کہ دانم رفریاں را
 بجو دے ده کہ از سوز و سرورش
 بوجد آرم زین و آسمان را

چه نخواهی ازیں مر و قن آسائے
 بہر باوے کہ آمد قتم از جائے
 سحر جا دید را در سبده دیدم
 به بخش پرہ شامحمد بیارایے

بہ آں قوم از تو می خواہم کشاوے
 فقیرش بے یقینی، کہ سوافے
 بے نادیدنی را دیدہ ام من
 مراء کاشکے مادر نہ زادئے

○
 بگارہ تو عتاب آ لودتا چپند
 بتان حاضر و موجود تا چپند
 درین سخنانہ اولاد پر باہمیم
 نمک پر دردہ مرد و تا چپند

و اشارات: مراء کاشکے انہ - پوسٹریں سعدی ہائے -

سُرورِ فتنہ باز آید کہ ناپید؟
 نسبتے از حب ز آید کہ ناپید؟
 سرآمد روزگار ایں فقیر کے
 دگروانائے راز آید کہ ناپید؟

○

اگر می آید آس دانائے رازے
 بدھ اور انوائے دل گدازے
 خمیر امتیاز رامی کنڈ پاک
 کلیے یا حکیمی نے نوازے

○

متارع من ل در د آشناست
 نصیب من فغان نارساست
 بخاک مرقد من لا لله خوشر
 که هم خاموش و هم خونیم فغا است

۵

دل از دست کسے بردن نداند
 غم اندر سینه پر بردن نداند
 دم خود را دمیدی اندران خاک
 که غیر از خودون مروان نداند!

○

دل ما ذکر نہ رہا میں دہ
بصورتِ ماندہ دعویٰ نہیں
نماں راندہ درگاہ خوشتر
حق اور ادیہ ومار اشنازیہ

○

○

ندانہ جہریل میں ہے وہورا
کہ شناسوت حتم بخوارا
پرسا زندہ بیچارہ خوشیں
کہ واندھیشون تو شکر زوارا

شپاں نگن آستمن
 چو مہ از گر دش خود کاستمن
 حکایت از تغافل ہائے تو رفت
 ولیکن از میان نہ نام استمن

چینیں و راسماں کم دیدہ بہش
 کہ جہل امیں را دل خراشد
 چہ خوش دیرے بے بناء کر دندانجا
 پرستہ مومن و کافر راشد

۴

عط کن شور رومی مسوز خسر
 عطا کن صدق و اخلاص سنای
 چنان بایندگی درخت من
 نه کیم که مرا خشی خدای

ک

صلحان فائمه است زندہ پوست
 زکاش جبریل اندر خود است
 بیان قرآن کریم است به لیزیم
 که این ملت جهان را بار و دوست

○

وَكَرْمَتْ كَهْ كَارْ سِپْشِيرْ كِيرْ
 وَكَرْمَتْ كَهْ نُوشْ آزْشِيرْ كِيرْ
 نِنْجَرْ دَوْبَا يَكْ عَالْمَ رَضْهَنْد
 دَوْعَالْمَ رَابَهْ دَوْمَرْ

○

وَكَرْ قَوْسَهْ كَهْ ذَكْرَلَا الْهَشْ
 بَرْ آرْ دَازْ دَلْ شْ
 شَهْ شَهْ مَهْرَشْ رَآفَاتْ لَيْ
 كَهْ رَبَكْ لَهْلَشَانْ

^

جہاں تست و روست خسے چند
 کسان او بہن دننا کسے چند
 ہنرور درمیان کارگا ہاں
 کشد خود را بہشیں کر گسے چند

○

مردیے کے فاقہ مست گفت باشخ
 کہ یہ داں را ئحال ماحبریت
 پہ نانزو یک تراز شد گے ماست
 دلیکیں اؤ شکر نزدیک تریتیت

۹

دگرگوں کشورِ مہندوستان است
 دگرگوں آس زمین و سهستان است
 بخوازمان نباخ پیکانه
 غلامان را صفت آرای گران است

○

زمکومی سلمان خود فروش است
 گرفدارِ طلس همچشم و گوش است
 زمکومی رگان تن خنپا شاست
 که فارما شرع و آئین ملائیش است

۱۰

بیکے اندازہ کن سودا زیان را
چو چیخت جاؤ دافی کن جہاں را!

نمی بیوی کہ مانگا کی نہ داں
چھ خوش آرستہ یہم اینٹا کداں را!

○

تو ہمی دافی حیاتِ جاؤ داں چھیت
نمی دافی کہ مرگ ناگہاں چھیت
را وفا ت تو پاک دم کم نہ گرد
اگر من جاؤ داں باشتم زیان چھیت

136897

۱۱

بہ پہاڑیں چوپ رسد ایں عالمِ پیر
 شود بے پر دہ ہر پوشنید تقدیر
 مکن رسو اخضور خواجہ مارا
 حساب من جن پشم اونہاں کیر

○

بدنِ اماند و جانم در تگ پوت
 سوئے شہر کے کھل جادڑہ اوست
 تو باش ایں جاو با خاصاں بیایز
 کہ من دارم ہوا کے منزل دوست

Marfat.com

حضورِ سالت

او بگاه می بست زیر اسماں ز عرش نازک تر

نفس کم کرده می آید ^{رض} حسین پیدا ^{رض} باز ز دانجا

غُرت بخاری

Marfat.com

حضورِ سالت

الایا می خمیگی خمیہ نہ فوہل
 کہ پیش آہنگ بیہل شد زمزہل
 خرد از راندن مح سمل فروماند
 زمام خوشیں دادم درکفت دل

^۰ اشارات: الایا خمیگی الخ منوجہری کا شعر ہے
 خمیگی - خمیہ شیں
 فوہل چھوڑ دے
 پیش آہنگ و شخص جو زینمائی کی غرض سے قافلے کے آگے آگے چلتا ہے

نگاہے و اشتتم بوجوہر دل
 پیغم آرمیں دم در بر دل
 ریدم از ہوا تے فریض شر
 بیاد دشست و اکرم در دل!

ندانم دل شہید حلوہ کیست
 نصیب اوقار یک نفس نیست
 بصر ابردش اندرہ تر گشت
 کنارا جوئے زار بکریست

○
 میں از کار و این جلوه ستان
 ز اسباب جہاں بر کنندہ دستان
 ب جان شان ز آواز جرس شور
 پھواز موج نشیخے درستان!

○
 بایں پیری رہ میرب گرفتم
 نواخوان ز سرور غاشقانہ
 چوآں مرغع کہ در صحراء شام
 کشايد پر پین کر آش بیانہ

۲

گناوه عشق وستی عامم کردند
 دیبل شپنگاں راخمام کردند
 باہنگ حجازی می سایم
 و خشتمیں باده کاند رجام کردند

چه پرپی از مقامات نوایم
 ندیماں کم شناسند از کجا یم
 کشادم رخت خود را اندر یوند
 که اندر خلوت شر تنهایم

۴

سچر باناد کف تھم نرم تر و
کہ راکن خشت تھے دیجاو پیرست
قدم تنانہ زد چند ان کہ گونئی
بی پیش ریگ ایں صحراء جریا!

○

عہار لے سار بائی اور انشاید
کہ جان اوجوچان مابصیر است
من ز نبورج خداش می شنام
چو من اندر سیم والی بسیر است

○

نہم انشک است در پنجم پیاہش
 دلم سوز دزداہ صبح گاہش
 ہماں مے کو ضمیرم را برابر فروخت
 پیا پیچے رینہ دازہ مون ج نگاہش!

چخوش صحراء کے درستے کا داں ہا
 درودے خواند و محسل براند
 پہ لیکیں کرم او آور سجدے
 جبیں راسوز تادا غے بماند!

○

چہ خوش صحرائے نشانش صبح خندست
 شب شش کوتاه و روزا و بلند است
 قدم لے را ہر و آہستہ تر نہ
 چوہ ماہ سر زرد اور درد من راست

۵

امیر کار داں! آں ابجمی کیست؟
 سر دا و پا ہنگ عرب نیست
 زند آں نع نہ کن سیراں او
 خنک دل در بیا باز نے آں نیست

۵ اشارات: ابجمی، عجم کا رہنے والا، غیر عرب

○

مقامِ عشقِ دستی منزلِ وست
 چہ اش کا کہ در آبِ بگلِ وست
 نوائے او بہ ہر دل سازگار سست
 کہ در ہر بینہ قاشے از دلِ وست

۴

غمِ نہیاں کہ بے گفتہ عیانِ است
 پھواید بروز بیاں یک دل انسانِ است
 لہے پر پیچ در ای خستہ وزار
 چراش مُردہ و شبِ میانِ است

بِرَاغَانْ لَالَّهُ رُسُتْ اَنْوَبْهاراں
 بِصَحْرَانْجِمِیہ تَرْدَنْدِیاراں
 مَرَاتِنْهَا شَسْتَنْ خَوَشْتَرَسْ آید
 کَنْارِ اَجْبُوْتَے کَوْبَهاراں

گَهَ شَعَرِ رَاقِی رَا بَخَوَانْم
 گَهَ جَامِی زَنْدَاشْشِ جَانْم
 نَدَانْمَ گَرْجِیہ آہنَگ عَربِ رَا
 شَرْکِیِبِ نَغْمَهِ هَائَے سَارِبَانْم

غم راہی ن شاط آمیز تر کن
 فناش را جنوں آنگیز تر کن
 بچیرے سارہاں راہ درانے
 مر سوز جسد افی تیز تر کن!

۸

بیا لے ہم نفس با ہم بنائیم
 من و تو شتمہ شان جمالیم
 دو حرفے بر مراد دل بخوبیم
 بپائے خواجہ پشمائل بمالیم!

○

جیجان را بہا کستہ نہادند
 بناداں جلوہ مستانہ وادند
 چہ خوش بختے، چہ خرم دذگارے
 در سلطان پر پیش کشاوند!

○

جهان حپ رسو اندر بر من
 ہوائے لامکاں اندر تھر من
 چو بگز شتم ازیں مامبل بند
 چو گردافت او پروانہ از پر من

دریں وادی زمانی جاودانی
زخاکش بے صور رہوید معانی!

جیکھاں باکلیماں دش بروش
کہ ایں جاکس نگوید لئن ترانی!

۹

صلحاں آن قتیں من کچ کلا ہے
رمیدا ز سینتہ او سوز گا ہے

دش نالد بچ رانا لد بنداند
منگا ہے پا رسول اللہ نگا ہے

تب تاب دل از سوز غمِ قیست
 نوایے من تباشید و میت
 بس لام زانکه اندر کشوت ہند
 ندیدم بندہ کو محروم قیست

شب ہندی علام راسخ نیت
 پاں خاک آفتا بے را گذرنیت
 بما کن گوئشہ چشمے کہ در شرق
 مسلمانے زما بجیرہ پر نیت

○

چھ گویم زان قریبے در دست
 مسلمانے بے کوہرا جمیں
 خدا ایں سخت جاں رایا ربادا
 که افتادہست از باهم بلجند!

○

چسال حوال اور اپلے آرم
 تو می بینی نہ سان و آشکار
 زرودا دو صد سال شہمیں لسیں
 کہ دل چوں کنڈ قصدا بام!

ہنوز ایں پرچیں نیلیں کچھ خرم ہست
 ہنوز ایں کاروائیں و راز مقام ہست
 زکار بے نظر نامہ اوچہ گوئیم
 تو می دانی کہ ملت بلے امام ہست

خاند آن تاب و تب خون ناپش
 نزدیک لالہ از کشت خراشش
 نیامہ او تھی چوں کسیہ او
 بطاق خانہ ویران کتا بش

دل خود را اسیرِ نگو بُوكرو
 تهی از ذوق و شوق و آرزو کرو
 صنفییر شاہ بیان کم شناسد
 که گوشش باطنین پیشه خود کرد

بروئے او درِ دل ناک شاده
 خودی اندر گفت خاکش زاده
 خمیر او تهی از بانگ تجیر
 حسیر چشم ذکر او از پافتاده

○

گریبان چاک بے فکر رہ فوزِ سبیت
 نمید انہم چیان بے آزاد فوزِ سبیت
 نصیب و سرت مرگ نامناء
 مسلمانے کہ بے اللہ ہو فوزِ سبیت!

○

حق آں دہ گئے سکیں و ایسیہ سرت
 فتنیہ و غیرت ا و دیہ میرست
 بروے او و میجن نہ بنتند
 دیں کشو مسلمان ت شنہ میرست

دگر پاپیزه کن آب و گل او
 جهانے آفندیں اندر دل او
 ہوا تیز و بد امشش و صد چاک
 بینید پس از چران بسم او

عروسِ زندگی در خلوش غیر
 که دار و درست ناممیستی سیر
 گنہگاریست پیش از مرگ در قبر
 نکشش از کلیسا هن کازد پیر!

بچشم او نور دنے سرورِ همت
 نہ دل درستینہ ونا صبورِ همت
 خدا آس اُمّتے رایا ربادا
 کہ مرگِ اوز جان بے حضورِ همت!

سماں زادہ ونا محرم مرگ!
 زنی پھر مرگ لرزان تا دم مرگ!
 دلے درستینہ چاکش ندیم
 دم بستہ بود دعویٰ نہ مرگ!

○

ملوکتیت سرا پا ششیشہ باڑی ہست
 ازدواجیں نہ رومی نے حجازی ہست
 حضورِ تو عنیم باراں بکو چک
 با تمید پے کہ وقت دل فرازی ہست!

○

تن مردِ ملام پایدار ہست
 بنائے پیکر اداستوار ہست
 طبیبِ نکتہ رسم بیزار تکاہش
 خودی اندر وجود دش عشہ ہارہست

○

صلحان شرمسار از بے کلاہی هست
 که دنیش مرد و فرش خانقاہی هست
 تودافی در جهان بیرون پیشیت
 بیمه از ذکر کشش با پوشانی هست

○

مپرس اُن که نویش حسپان هست
 زنده بیش بده که حیران آسمان هست
 برآں مرغ که پروردی با بجیر
 نلاشی دانه و صحراء کان هست

بچپن شد انہو دم زندگی را
 کشو دم نکھتے و نارودی را
 تو ان سرِ جان را فاش تر گفت
 بدہ نطقِ عرب میں اجمی را!

مسلمان گرچہ پر خل و سیاست
 ضمیر پر خل و سیاست
 اگر اور اتفاق اش باز خبشنام
 جمال او جلال بے پنا میست

متارع شیخ اساطیر کمن بود
 حدیث او همه تجھیں وطن بود
 ہنوز اسلام او زنار دار است
 حرم چوں ویر بود او بکمن بود

دکر کوں کر دلادینی جہاں را
 زان آثار پدان گفتہ شد جاں را
 ازان فقرے کہ با صدیق دادی
 پیشورے آور ایں کسودہ جاں را

حرم از دیر گیر دنگ بونے[○]
 بت پا پیر کڑو لیده مونے
 نیا بی در ببر ما تیرہ بختیاں
 دلے روشن ز نور آزادو نے!

فقیراں تا مسجد صوف کشید
 گریبان شہنشاہیاں درید
 چو اششیں والین بیانہ افسرو
 مسلمانان بدر گاہی خشید

○

مسلمان انجویشاں درستیزند
 بچرخشہر و می بر دل نہ ریند
 بنالندر کسے خشتے بکید
 ازا سجد کہ خود از وے گیرند!

○

جبیں را پیشیں غیر اللہ سو ویم
 چو گپرال در حضور اوسہ دیم
 نالم از کسے، می نالم از خوش
 کہ ما شایان شان تو نبودیم

○

بپست میکشان خالی ایم غست
 که ساقی را به بزم من فراغ است
 نگه دارم درون سینه آمیز
 که حمل او زد و دل آش چران غست

○

سپوئے خانقاہان خالی از می
 کند مکتب رو طے کرده راطے
 زبزم شاعر افسوده رفعت
 نواہا مردہ بیرون افتدا نے!

مسلمانِ خرم غریب ہر دیارِ خرم
 کہ بائیں ناگداں کا نہ سے ندارم
 بائیں بے طاقتی و ریشیج فناجم
 کہ من دیکھ ریغیں ایں دُچارم

آں پا لے کہ خشیدیں پیدیں
 بسو زن عنده ہانتے خود پیدیں
 مسلمانے کہ مرگ ازو بے بلزد
 جسال گردیدم داؤ راندیدم

○

شبے پیش خدا بگریست تم زار
 مسلمان اح پر مازاند و خواند
 ندا آمد نمیشد اف کیا بیس قوم
 دلے دارند و محبو بے ندارند

○

بخوبیم از فروفالے که گنبدشت
 چپ سودا از شرح احوالے که گنبدشت
 چراغ داشتم در پینجه خوشیش
 فسردار در وو صد سالے که گنبدشت

○

مکہماں حرم محرار دیرہ است
 یقینیش مردہ و پیش نظریہ است
 زانداز نگاہ او تو ان دید
 کہ نومیدا زہمہ اسیا پر خیر است

○

رسویں فتنیہ نشینے
 بدہ او راضمیہ آتشینے!
 ولش لار وشن و پائیدہ کروان
 زہمیں کہ زایداز تلقینے!

○

کے افتم کے مستانہ خیریم
 چخوں بے تین و شمشیر بے بیویم
 نگاہ التقاطے بے بسراں
 کہ من با عصر خوشیں اندرستیم!

○

مر رہنما ف د آہ د فعناءں بہ
 سوئے پیر بہ فربے کاؤانہ
 کجا مکتب کیا یعنی نانہ شوق
 تو خودت مارہ راں بہ کہ آں بہ!

پریدم در خصائصے ولپنڈی پیش
 پریدم نہ کشت ازا برمطیرش
 حرم تا در خمیرین فزورفت
 سرودم آنچہ بوداند خمیرش

باں رازے که گفتہ پیکے نہ زند
 زشان غسل مزن جست رمان خوردند
 من لے کے میرا نہم دادا ز تو خواہم
 مرایاراں غریخوانے شمردند

نہ شرست اینکہ بروئے شل نہادم
 کہ از شمشنی کشادم
 با میدے کہ اکسیر سے زندش
 سے این مفلساں راتا بادم

تو گفتی از حیاتِ حالا و داں کوئے
 بجوش مردہ پیغام جاں کوئے
 ولے گوئندایں ناچش شناسان
 کہ تا رسخ وفات اینش آں کوئے!

رُخْمَ از در دینپس ان رعفانی
 تزا و دخون حشیم ان رعوانی
 سخن ان مدرکلو تے من کروه بست
 تو احوال مرانا گفت و رانی :

زیان ها غریاب ان رنگها هدیت
 حدیث در و مندان اشک و آسہت
 کشاد حشیم و بسته بسته خوشیں
 سخن ان مدرکلریق ما گنا هدیت :

خودی دادم ز خود نا محترمے را
 کش دم در گل اوز مر مے را
 بدہ آں نالہ کرمے کہ از قے
 بسوزم جعن ششم میں ہر غمے را!

درون ما بجز و نفس نیست
 بجز و سمت تو ما را دشن نیست
 دکراف نانہ عشم با که کویم
 کہ اندر سینہ ہا غیر از تو نفس نیست

غریبیے در دم تندی سے نے نوانے
 ز مورِ عشق نہ خود در گدازے
 تو می دانی چپہ می جو بیدار چپہ خواہد
 نکلے از ہر دو عالم بے نیازے

نہم و دنگ از دم باد سے نجومیم
 ز شیخ ضریح فتا بب توبہ و محیم
 نگاہم از مهہ و پر ویں بلند بہت
 سخن را ببر مزارج کس نگویم

○

در آس در بیا که اور اساحانے نسبت
 ویل عاشقان غیر از دل نسبت
 تو فرمودی رہ جٹ کر قشیم
 و گرنہ چڑ تو مارا منز لے نسبت!

○

مرا ان در کر مشتاق حضور یحییٰ
 ازان در سے کہ دادی ناصبیو یحییٰ
 بفرما هر چیزی خواہی بچبھے ب
 کہ ما از در سے و صد فرنگ دو ریم!

اشارات: بحق، مکہ مظاہر

بِرْ فَرْنَگِ بَشْتَانِ لِلْخَتْمِ مُنْ
 زَمَانِيَّةِ بَرْمَانِ لِكَدَهِ لِلْخَتْمِ مُنْ
 چَنَانِ لِزَخْوَشِتَنِ بَيْكَانَهِ لِوَدَمِ
 پُوَدَيْدَمِ خُوَبِشِ لِلْشَّنَادَهِ لِلْخَتْمِ مُنْ

مِنْ اَزْمِيَّهِ اَنَّهُ مُغْرِبِ چَشَیدَم
 بَجَانِهِ مُنْ كَهْ وَرَدِ سَخَرَیدَم
 لِشَسْتَهِ بَاَنَكَوْيَانِ لِشَنَانِيَّهِ
 اَذَانِ بَيْ سَوْزَهِ رَوْزَهِ نَهَیدَمْ

○

فقیرم از تو خواهیم ہر جیچے خواهیم
 دل کو تھے خراشیں زیبک کا ہم
 مرادکس بھیجاں درود نہاد
 کہ من پروردہ شیفڑیں نگاہیم!

○

نہ باطلانہ یا صوفی شیخیں
 تو میبدافی کہ من آنہ نہ ہیم
 نویس اللہ بروح دل من
 کہ ہم خود را ہم اور افاسنیں

دل ملا گرفتار نمی نسبت
 نگاہ ہے تہست و درپیش نمی نسبت
 ازان بکر خیستم از مکتب او
 که در ریگ حجاز شن مرن نمی نسبت

سخنبر کلا شر نشید ار هست
 که او را صد کتاب اندر کناره است
 حضور تو من از محلت نیگفت
 ز خود پنهان و بر ما آشکار است

○

دلِ حبِ دل اور دیا من؟
پیامِ شوق او آئی اور دیا من؟
من و ملاز کیشیں دیں و تیکیم
بینڈ برد ف اخوردیا من؟

○

غربجہم دریاںِ محفلِ خوشیں
تو خود گو باکہ گوئم مشکلِ خوشیں
از ان ترسنم کہ پہانچم شود فاش
عنیمِ خود را نگوئم باولِ خوشیں!

○

دل خود را بدبست کس ندادم
 گره از روئے کار خود کشادم
 بفیض الله کردم تکیه یک بار
 دو صد بار از مقام خود فتادم

○

ہماں سوزِ چنوں اندر سرِ من
 ہماں ہنگامہ ہا اندر بیر من
 پہنزو از جوش طوفانے کے بکنشت
 نیا سودہست موح گوہر من

○

ہنوز ایں خاک دار رائے شریعت
 ہنوز ایں سینہ را آہِ سحر ہست
 تجھی ریز برج پشم کہ بیتی
 بایں پیری مرتابِ نظر ہست!

○

بنگاہم ز آنچہ ملجم بنے نیاز ہست
 دل از سوزِ در و نہم در گداز ہست
 من اب عصرِ بے خلاص بے سو با
 بخوبامن کہ آخر ایں چپ را ز ہست؟

○

مرا در عصرِ بے سوز قشیر پیدا ند
 بخا کشم جان پر شور سے دہی ند
 چون خ در گردان من زندگانی
 تو گوئی ببر سارام کشیدندا

○

بنگیر و لاله و گل زنگ و بویم
 درون سینه ام مردا آز ویم
 غم پنهان بحرف اندر بنگیرد
 آگر بنگیرد چه گویم با که لغویم

○

من اند در شرق و مغرب غریبیم
 که از یارانِ محمد بُنے نصیبیم
 غم خود را بگوییم با دل خوشیش
 چه مخصوصاً نه غربت را فرمیم!

○

طلیبیم علم حاضر اشکستم
 رب و مدانه و داشتگ استم
 خدا و آن که مانند پرایم
 به نار او و چه بُنے پرداشتیم!

پنجم من نگہ آور ده تست
 فرعون لائله آور ده تست
 دوچار مکن به برح من رانی،
 ششم راتب هه آور ده تست

پنجم خود را در کنار خود کشیدم
 به نور تو مقام خوشیش دیدم!
 درین دیر از نوائے صحیح گاهی
 جهانِ عشق وستی آفریدم!

اشارات: من رانی، تبعیع ہے حدیث مشہور من رانی فقد را اللہ
 کی طرف یعنی جس نے مجھے دیکھا خدا کو دیکھا۔

○

دیں عالم بہشتِ خوش می ہست
 بیشاخ اوزا شک من نے ہست
 نصیبِ وہنوز آں ہا وہنہ نیست
 کہ او در انتظارِ آدم می ہست

○

بدو او راجوان پاک باز کے
 سروش از شرابِ خانہ سانے
 قوی بازو تے او مانندِ حشد
 دل او از دوگنی بے نیانے

بیا ساقی بگرد اس جامِ مے را
 نے مے سوزن ده تر کن سوزن نے را
 د گر آس دل بندہ در سینہ من
 کہ پیچھم پیچھہ کا دوس و کے را!

جہاں از عشق و عشق از بینہ تست
 سروش از مے دیر بینہ تست
 جزاں چیزے نمیدانم ز جبریل
 کہ او یک جو بر از آدمیہ تست

مرا ایں سوزہ از شیخ زادہ میر تھت
 بتا کم موج مے از زمزہ میر تھت
 نجلِ ملکِ جنم از در دلشی میں
 کہ دل در سینہ میں محروم تھت

دریں بخانہ دل باکس نہ بستم
 ولیکن از صفتِ خود گستاختم
 ز من امروز می خواہد سجدوے
 خداوند کے کہ دی اور آشکستم

○

وَمِيدَآں لَا لَهَ اُرْشَتِ غَبَام
 کَه خُوشِ می ترا و دا زکنام
 قُبُوش کن ز راہِ دل نوازی
 که من غیر از فُلے چیز بے ندارم

○

ضُورِ ملتِ بیضا ت پسیدم
 نوائے دلگدازے قنیدم
 اوب گوید سخن را مختصر کوے
 پسیدم، قنیدم، آمینہ

○

بصدق فطرتِ رندازه من
بسوز آه بستا بازه من
بده آش خاک را ابریشم کے
که در آغوشش گیر داده من!

○

دلے بر کف نہادم ولبر نے نسبت
متاع داشتم غارت گر نے نسبت
دروں سینه من نز کے گیر
مسلمانے زم تھاتے نے نسبت!

چور دمی در حرم دادم ذاں من
 از دا آموختم اس دار بجا من
 به دو فرستہ عصر کہن او
 به دو فرستہ عصر واں من!

گھستانے ز خاک من بر انگیز
 نہم پشمہم بخون لاله آمیز
 اگر شایاں نہیم تیغ علی را
 بنا ہے وہ چشم شیر علی تیز!

○

مسلمان تا بس اعل آرمیدهست
 خجل از بجر و از خود ناہمیدهست
 جزا میں مرد فقیرے در دست کے
 جراحت نہیں پنهانش کر دیدهست

○

که گفت اور اکہ آید بوجے مارے؟
 که داد اور اہمید نوبھارے؟
 چو آں سوزِ کمن رفت از دم او
 که زوبنیت تان اوس شارے؟

ز بھر خود بھجوئے من گھردہ
 متلاع من بھوہ و دشت دردہ
 دلم نکھشود ازاں طوفاں کہ دادی
 مراسورے ز طوفا نے دگر دہ!

بھلوت نے نوازی ٹائے من میں
 بخلوت خود گدازی ٹائے من میں
 گرفتم نکتہ فتھ راز نیا گاہ
 ز سلطان بے نیازی ٹائے من میں

بہر حلقے کہ بودم خوش سردم
 نقاب از روئے ہر نی کشودم
 پھر از ضطراب میں کہ باہوت
 فیمے بودم فیمے دیگیر بودم!

شرک درود سوز لالہ بودم
 ضمیر زندگی را وانمودم
 ندانم با که گفتم منکشت شوق
 کیش بودم و نہ سردم

بنور تو بہ افسر وزم نگہ را
 کہ بیشم اندر دن مخدومہ را
 چو می گویم سلام نعم، بفرزم
 کہ دانم مشکلاتِ لا الہ را

بخوبی تو گدازیک نوابس
 مرا ایں ابتدا ایں انتہابس
 خرابِ جرأت آں زند پاکم
 خدار اکفت مارا مصطفی بن!

۱۲

ز شوق سے آمیختہ آں ہاؤ ہوتے
کہ از سنگ کے کشاور آجھو تے
ہمیں یک آرزو دار مم کہ جاوید
ز عشق تو بچیر دنگ ڈبو تے

○
یکے بنگر فرنگی کچ کلا ہاں
تو گوئی آفتا باندھ ہاں
جو ان سادہ من گرم خون است
نحمدارش ازیں کاف نگہداں

○

بده دسته ز پا افتادگان را
 به سختی بِرَأْ لَهُ دل نادادگان را
 ازان آش که جان من افروخت
 نصیبی وہ مسلمان زادگان را

۱۳

قوہم آس مے بکیر از ساغر دوست
 کہ باشی تما ابداند رہ برو دوست
 بجھنے نیت اے عبد العزیز نیاں
 برو بکیر از مژون فاک در دوست

تو سلطانِ حجازی من فستیم
 و لے در کشورِ معنی هیم
 جهانے کو زخم کا ای رست
 بیابن گر بآغوشِ ضمیم

سرای پادر در ماں نا پذیرم
 خپنداری زبون وزار و پیرم
 ہنوزم در کھانے میوان لاند
 زکریش ملتے افتادہ تیرم

بیا با هم در آویز هم در قصیم
 ز گلیتی دل بر انگلیز هم در قصیم
 بیکه اند ر حرب هم کوچه دوست
 ز حشیخان اشک خون زیم در قصیم

ترا اند ر بیا بانے مقام است
 که شمش حوض سحر آنلینه فام است
 بہر جائے که خواہی ختمیه است
 طناب از دیگران حسنه بن حرام است

○

سلام نیم و آزاد از مکان نیم
 بروں از حلقة نہ آسمان نیم
 بما آموختند آس سجدہ کن وے
 بہائے ہر خداوند بے بد انیم

○

زاد فرنگی صنم پیگانه ترشو
 که پیچا شش نمی ارزد بیک جع
 بگا ہے ام کن ز پیغم فاروق
 قشد میم پیاک نہ در عالم نوا

حضور ملت

مجواز من کلامِ عارف نانه
 که من دارم سر شست عاشقانه
 سر ششک لاله گوں را اندریں باغ
 بیفیش نام پوش بش نم دانه دانه

Marfat.com

حضورت

।

بحق دل بندوراہ مصطفیٰ رو
 بمنزل کوشش مانشند میر نو
 دریں نیلی فضا ہرم فشنہوں شو
 مقام خوشیں اگر خواہی دریں میر
 بحق دل بندوراہ مصطفیٰ رو!

چو میخ از بحر خود بالسیده ام من
 بخود مشتمل گهر پیغمده ام من
 ازان نموده با من سرگران است
 پیغمبر حسرم کوشیده ام من

بیاساقی بکردان تگیں را
 بینفشاں بردو گنیتی آستین را
 حقیقت را په زند عناش کرند
 که ملا کم شناور مردیں را

بیاساقی نقاب از رخ برافکن
 چکید از حشتم من خون دل من
 بآس لخن که که نے شرقی به عربی آست
 نوا کے از مقام لاتخته نان

برو از سینه کشش میکمیر خود را
 بخاک خوشیں زن اکسیر درا
 خودی را گیر و محکم گیر و خوش زی
 مده در وست کسر تقدیر خود را

و اشارات: لاتخته، نلمع با به قرآنی، لاتخته زندگ آنت الاَعْدَلَ

○
 مسلمان از خودی مر و تمام است
 بخشش تا خودی هیر و غلام است

اگر خود رهست اعْلَمْ خوشی زانی
 نگه را جز بخود بستن حرام است

○
 مسلمانان که خود را فاش نمایند
 به دریا چوکو هر آزمیدند
 اگر از خود میندند اندریں دیر
 بجان تو که مرگ خود را نمایند

○

کشوم پر دہ را ز روئے تقدیر
 مشون میں در را مصطفیٰ گیر
 اگر باور نداری آنچہ سے کفتہم
 زوں بکریز و مرک کافرے میرا

○

پڑ کاں بستہ در ہار کشا دند
 بنائے مصاریح کم نہادند
 تو ہم دستے بد امانِ خون دی زن
 کہ بے اولک دیں کس لاندا دند

ہر آں قومے کہ می ریزد بھاٹش
 نسازد جز بہ بو ہائے مہید
 بکشش لالہ نی رو بیدو یکن
 قبائے دار دا ز رنگ پرید

خدا آں ملتے را سروری داد
 کہ تقدیر پش بدمست خوش بشت
 بہ آں ملت سرو کا لے سے ندارد
 کہ دھقانش برائے دیگر اکشت

زرازی حکمت قرآن بی مون
 چه اغ از چیزی اغ او برافروز
 و لے ایں تخته را از من فرآگیر
 که توان ریستن بے مستی و سوز

۲

خودی
 کسے کو برخودی زد لایا را
 زخاک مرده رویاند نگه رام
 مده از دست دامان خپیں مرد
 که دیدم در کندش مهرو مه را

○

تو اے نادارِ دلِ آگاہ دریاب
 بخود مشنپیں گا راہ دریاب
 چسائیں کند پوشیدہ رافاش
 زکَامَ مُجْوَهٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دریاب

○

دلِ توداغِ پہنچانے ندارد
 تب تاپِ سلامانے ندارد
 خیابانِ خودی را دادہ آب
 ازاں دریا کی طوفانے ندارد

انا الحق

انا الحق جربت مم کہہ بانیست

سرنے اور چلپا پہست بانیست

اگر فردے بکوید سرزش بہ

اگر قوے مے بکوید ناروا نیست

بہ آں ملت انا الحق ساز گارہت

کہ از خوش نہم ہر شاخ است

نہاں اندر جلالِ دجمالے کے

کہ اور انہ سپہ آئندہ ارہت

میان امتیاز الامت ام است
که آن امت و گیتو را امام است

نیا سید ز کار آفرینش
که خواب دخستگی بر سر حرم است!

وجود ش شعله از سوز درون است
چو خس او را جهان چند و چون است
کند شرح انا الحق هم است او
پیش هر کن که می گوید بگوین است

۵ اشارات: خواب - تلیع با به قرآن: لائج خدّه سنه و لا ذم ط

و دخستگی - = : و ما مَسْتَنَا مِنْ لُغُوبِهِ

پر در و سعتِ گردول یگانه
 نگاه او ب شاخ آشیانه
 مهد نجیب مگر فقارِ کندش
 بدستِ دست تفت دریزمانه

بیانگار عند لیبے خوش صفیرے
 برانگار جره بانے زود گیرے
 امیرا و بسطانی فقیرے
 فقیرا و به در و لشی امیرے

بِحَاجِمِ نُوكِنْ مَعَ ازْ جَوَرِيْنْ
 فَرِنْغِ خُوشِیْسِ رَابِرِ کَانْ وَکَوَرِيْنْ
 اگرْ خواهِیْ تَمَازِ شَانْ خَنْصَوْ
 بِرَدْلُ لَکَ عَالِبِ اَلَا اَللَّهُ فَرِدَرِيْنْ

صَوْقِیْ وَمَلَّا
 كَرْفَتْهُمْ حَضْرَتِ عَلَّا تَرِشِ روْسَتْ
 نَلْكَاهِشِ مَغْزَرِ اَنْشَادِ زَارِ پَوْسَتْ
 اگرْ با ایْسِ سَلَافِیْ کَهْ دَارِمْ
 هَرَازِ کَعْبَہِ مَیِ رَانِدِ حقِ اوْسَتْ

فرنگی صمید سبست از کعبه و دیر
 صد از خانقاہ رفت لا غیر
 حکایت پیش میں ملا بارگفتگم
 دعا فرمود پا رب عاقبت خیر

پہنند صونی و ملا سیری
 حیات از حکمت قرآن نگیری
 با آیاتش ترا کارے جزاہیں نہیت
 کہ از لیسین اس آسان بھیری

ز ق ر اں پ ی میں خود آئینہ آویز
 د کر گوں گ ش ت نہ ب ا از خویش بکریز
 ترازو نے بنہ کر دار خود را
 قیامت ہائے پیشیں را ب رانگیز

ز من بر صوفی و ملا سلامے
 کہ پیچنا م خدا گفت خند مارا
 دلے تا دل شان جیرت انداخت
 خدا و جبریل و مصطفیٰ را!

ز دوزخ داعظِ کافر کے گفت
 حدیثِ خوشزار د کافر کے گفت
 ”نداند آں علام احوالِ خود را
 کہ دوزخِ رامقامِ دیکھیے گفت!

مریدِ خود شنا سے پختہ کارے
 بہ پتیرے گفت حرفِ نیش دارے
 بُرگِ ناتما میے جاں پرمن
 کہ فتنِ روزی از خاکِ مزارے

پس را گفت پیکر سے خرقہ بازے
 ترا این نکتہ با چیز مز جاں کرو
 بہ نمودان این دو آشنا باش
 زنی فرض شاں برآ بھی توں کرو

رومي

بکام خود دگ آں کھنہ مے ریز
 کہ باجا شر نیز دملکتے ویز
 ز شعر جلال الدین رومی
 بدیوار حسب بیرون بی ویز

○

بِجَيْرَازِ سَانْغُرِ شَشْ آَلَ لَاهِ بَنْجَه
 كَهْ تَا شِيرِشْ دَهْ دَعَهْ بَهْ نَجَه
 غَزَلَهْ رَادِلِ شِيرَهْ بَهْ بَنْجَه
 بَشْوِيدِ دَانِغْ اَزِ شِيشْتِ پَنْجَه

○

نَصِيبَهْ بَرْ دَمْ اَزِ تَابِ وَ تَبَ او
 شَبَمْ مَانْدِ دَرْ دَزَازْ كَوْ كَبَ او
 غَزَلَهْ دَرْ بِيَا يَا جِسْمَهْ مَيِّن
 كَهْ رَيْزِ دَخْنَدَهْ شِيرَازِ لَبَ او

○

سراپا در د سوز آشنا تی
 وصال ا وزبان د این جلد ای
 جمال عشق کیس را ز نے او
 نصیبے از جلال کب میا فی

○

گره از کار ایں ناکاره دا کرد
 غبار ری گند ره را کمیسی کو
 نے آن نے فوانی پاکیانے
 مرابا عشق دستی آشنا کرد

بروئے من در دل باز کر دند
 زخاکِ من جہانے ساز کر دند
 زنی پس اور گرفتم اعتبارے
 کہ با من ہا دن خبیر ساز کر دند

خیاش با مہ دا نجم شیند
 نگاہش آں سوئے پرویں بہ بنید
 دل بیابِ خود رہ اپشیں اونہ
 دم اور عشه از سیما بچیند

زردی گیر اسرا فقیری
 که آں فقر است محسود امیری
 خدر زان فقر در دشی که از و
 رسیدی بمحبت ام سر بزیری

خودی تا گشت مجو حندانی
 به فقر آموخت آداب گدانی
 ز پیغمبر رومی دام کرم
 سرورے امحبت ام کبیرانی

مے روشن نتک من فرود رخت
 خوش امرے کے در دام انہ آنخت
 نصیب از آتش دارم کہ اول
 سنانی از اول رومی بپرخخت

۴

پیغمبر فاروق
 تو کے باو بیا پاں از عرب خیز
 زیل صرمیں موجے بر انگیز
 بخون فاروق را پینیں فاروق
 کہ خود در فقر و سلطانی بپیز

○

خلافت، فقر باتا جو و سر برہت
 نہ ہے دولت کہ پایاں نا پڑیہت
 جو ان بختا! مدد از دست ایں فقر
 کہ بے او پادشاہی ز دمیرہت!

○

○

جو ان مرے کہ خود را فاش بنند
 جہاں کہنہ را باز آفندیند
 ہزاراں آجمن اندر طوفانش
 کہ او با خوشیت خلوت گزیند

بہ روئے عقل و دل بجھنا ہے ہر در
 بچیرا ز پیغمبر مہرینا نہ ساغر
 دراں کوش از نیاز سینہ پر پور
 کہ دا ان پاک داری استین تر

خنک آں ملتے بز خود سید
 ز در دیوبت تجو نما آرمید
 در شش و تھا این نیلگوں چرخ
 چو تیغے از میاں بپر کشید

اشارات: دراں کوش الخ، حضرت امیر خسرو کا شعر ہے۔

○

چہ خوش زو تگ ملا حسره سر دے
 رُخ او احرے حشیش کبوٹے
 بد ریا کر گرہ فت تدبہ کارم
 بجز طوفان نمیخواہم کشوٹے

○

جہاں گیری بخار ک ما سر شستند
 امامت در حبین مانو شستند
 درون خویش بنگر آس جہاں را
 کو خمش در دل فاروق کشتند

○
کے کو داند اسے اریقیں را
یکے بیس می کند پشم و بیس را
بیا میر نہ چوں نورِ دُقشیل
میند شیش اُقراقِ مکٹ دیں را

○
مسلمانے کہ خود را امتحان کو
غبارِ راہِ خود را آسمان کو
شرارِ شوق اگر دار می نگھدا
کہ با وے آفتا بی میتوان کو

شہر اُتے عرب

بچوں از من نواخوان عرب را
 بھائے کم نہادم لعل لب را
 ازان نورے کہ از قرآن گرفتم
 سحر کر دم صد و سی سالہ شب را

بجانہ آفریدم ہائے وہورا
 کف خاکے شمردم کاخ و کورا
 شود لونسے حریف بھر پیشور
 ز آشوبے کہ دادم آبجورا!

○
 تو ہم بکذار آں صورت نگاری
 مجوعیہ از ضمیر خوشیں باری
 ببلغ ما بر آور دی پروبال
 مسلمان را بدھ سونے کے داری!

○
 بخاکِ ماوی، درل غمہ بست
 ہنوز ایں کہنہ شناختے رانجے تبست
 پہ افسونِ تہراں سپیسہ کچھٹاے
 درونِ ہر مسلمان فرنٹے بختا

صلحاء بندۂ مولا صفات ہست

دل اور سر کے از اسرار زادت ہست

جماش جز بہ نور حق نہ بینی
کہ ہدش دضمیر کائنات ہست

بدہ باخاک اور آں سوز و تابے
کہ زاید از شب اور آفتابے
نوا آں زن کہ از شیض تو اورا
دگر بخشند و ق انقلابے

○
 مسلمانی عنیمِ دل در خردیدن
 چو سیما ب از تپ پای را نمی دین
 حضورِ ملت از خود در گذشت
 و گر بانگ انا ملیت کشیدن

○
 کسے کو فاش نہ یاد اسرارِ جهان را
 نہ بیند جز بخشیم خود جهان را
 نوائے آفریں و رسیدنہ خوشیں
 پھر بے میتوان کر دن خزان را

محمد آں چپ در آب و گل تست
 سرور و سوز وستی حائل تست
 تھی یہ مسم بسوئے این آں را
 مکاپی بہینائے دل تست

شب ایں کوہ و دشت پہنچتا ہے
 تھ در شہر عکے نے موح آبے
 نگر و دشمن افشنہ میں ہبایا
 تو سیدانی کہ باید افتابے

نکھو میخواں خلکِ یہ ماں نے خود را
 بدست آور رگ فرد ائے خود را
 چومن پا در سبیا بانِ حرم نہ
 کہ بینی اندر و پہنا نے خود را

اے فرزندِ صحرا
 سحرگاہاں کہ روشن شد در دشت
 صداز د مرغے از شاخِ نجیلے
 فروہل خمیسہ اے فرزندِ صحرا
 کہ توان زیست بے وقِ رحیلے

○
 عرب را خل دیل کاروان کرد
 که او نیست خود را امتحان کرد
 اگر فقر تهی دستان غمیور است
 جهان نے را ته د بالا تو ان کرد

○
 دران شب با خوش صبح فرد است
 که روشن از جبلی مانے بیناست
 تن و جان محکم از باد درد شست
 طلوع امتحان از کوه و صحراء

توجیہ ای کہ دیں گرد سوارے با
 دگر آئین تسلیم درست گیر
 طرق صدق و اخلاص و فن گیر
 گوشہ حنیف است چنان نسبت
 جنوں زیر کے از من فن گیر

چمن ہازار جنوں دیرانہ گرد
 کہ از هر نگاہ مہ ہابیگانہ گرد
 ازاں ہوتے کہ فکردم دیں شهر
 جنوں ماند فلے فرزانہ گرد

○

نختیں لالہ صبح بہارم
 پیاپے سوزم از داغے که دارم
 بچشم کم بین تن سایم را
 کہ من صد کارواں گل در کنارم

○

پریش نہم چو گرد رہ گزارے
 کہ بردوش ہوا گیرد قرارے
 خوشا نخته و خرم روزگارے
 کہ بیرون آیدا من شہسوارے

خوش آں قوے پریشان رہ فرگارے
 کہ زا بیدار ضمیر شش بخوبیہ کارے
 نمودش ستے از هزار غریب سست
 زهر گردے بردن ناید سوالے

پہ بچر خوشیں جپل موجے تپیدم
 تپیدم تا بطوفانے رسیدم
 دگر لے نگئے ازین خوشتر نزیدم
 بخون خویش تصویریش کشیدم

نگاہش پر کسندھی سبو ہا
 دواند مے بتاک آرزو ہا
 ز طوفانے کے خشد را نگافی
 حربیں بج سرگرد آجو ہا

چو بگیز زمام کار داں را
 دید ذوق تجبلی ہنہاں را
 کند افلکیاں آنچنان فاش
 تہ پامی کشد نہ آسمان را

مبارکب دکن آں پاک جاں را
 کہ زاید آں ہیں کار وار را
 زاغو شنپیں فرخنڈ مادر
 نجامت می دھرم حرب بناں را!

مل اندر سینہ گوید ولہرے مہست
 متاع آفس غاز تکرے مہست
 بگوشم آمد از گردول دم مرگ
 دشکوفہ چول فروریز دنے مہست

۵ اشارات: نگوذ جوں المخ۔ پصرع غالب لطف اللہ اذر کا ہے۔

خلافت ملوکیت
 عرب خود را به نورِ مصطفیٰ سوخت
 پهار غ مردہ مشرق بر افروخت
 ولیکن آں خلافت راه کرده کرد
 که اول مومنان شاہی آں مونخت

○

خلافت بر مقامِ ما گواہی است
 حرم است آنچہ بر ما پاد شاہی است
 ملوکیت ہمہ کرہ است نیز نگ
 خلافت خفظنا موسیٰ الحی است

درست دبا ملوکیت کلیے
 فقریے بے کلام ہے بے کلمیے
 کہے باشد کہ بازی تھاتے تقدیر
 بگیزد کار صر صراز نسیمے!

ہنوز اندر جہاں آدم غلام است
 نداش خام و کارش ناتمام است
 غلام فہریاں گئی پنجم
 کہ در دیش ملوکیت ہرام است

مجبت از نگاه بیش پایه دار است
 سلوک مش عشق وستی را عیار است
 مقامش عبده آهد و دین
 جهان شوق را پروردگار است

اللہ
 ترک عثمانی
 بچک نوشیش عثمانی امیر است
 دلش آگاه و پیشهم و بصیر است
 نہ پندرہ کے دست از بندی افرانگ
 هنوز اندھسهم و اسیر است

خنک مردان کہ سحرِ او شکستند
 بہ پیمانِ فرنگی دل نہ بستند
 مشونو مید و با خود آشنا باش
 کہ مردان ملشان زین بو وند و هستند

بہ ترکاں آرزوئے نازہ دادند
 بنائے کارِ شاہ دیگیر نہادند
 ولیکین کو مسلمانے کہ مبیند
 نقابِ آرزوئے تقدیر کے کشاوند

دخترانِ ملت

بہل کے دخترک ایں لبری ہا
 مسلمان رانہ نیب کافری ہا
 منہ دل بچبال غازہ پردو
 بیپ موز از نگہ غارت گری ہا

نگاہِ تست شمشیر خدا واد
 بزمیشش جانِ مارا حق بداد
 دلِ کامل عیار آئی پاک جان پردو
 کہ تنیخ خویش را اب از حیاد واد

فیض عصر حاضر بے تقاب سست
 کشادش در نو در نگ و سست
 جہانت بی زنور حق بیامو
 کہ او بی احمد بیلی در حجا سست

جہاں را مسکمی از افہمات سست
 نہاد شاہ ایں ممکنات سست
 اگر ایں سخت لاقوئے نداند
 نظام کار و باش بے ثبات سست

مراد او ایں خرد پر و رجہ بخونے
 نگاہِ ما در پاک اندر و نے
 زمکن سب حشیمِ دل نتوان گرفتن
 کیمکتب نیست جب سحر و فسونے!

خنک آں ملتے کز وار داش
 قیامت ہا بہ بیند کا ناتاش
 چپھ پیں آیدہ چپھ پیں افتاد اور
 تو ان دیدا ز جبین اُمہاتش

○

اگر پندے ز در دیشے پذیری
 ہزارہ امت بمیر و تو نہ میری
 بتو لے باش پنہاں شوازیں عصر رض
 کہ در آغوش شبیرے کے بگیری

○

ز شام مابروں آر سحر را
 بستاریں بازخواں اپنے نظر را
 تو میدانی کہ سوزِ فرات تو
 دکر گوں کرو تفت دیعہ سمر رض

۵۔ اشارات : حضرت عمر رض کے اسلام لانے کے دافعہ کی طرف اشارہ ہے ۔

عصر حاضر ۱۳
 چه عصر است یعنی که دین فریاد نمی‌آورد
 هزاران بند در آزادی نمی‌آورند
 ز روئے آدمیت نگ نخواهد بود
 غلط نقش که از بزرگی نمی‌آورند

نگامیش نقش بندی کافشندی ها
 کمال صنعت آور آفری ها
 خدا را حلقة بازار گذاش
 قمار است یعنی همه سوداگری ها!

جو انماں را بدآموز ہست ایں عصر
 شبِ بلیس را روز ہست ایں عصر
 بدآن شش مثال شعلہ پچھے
 کہ بُجھے رہست و بُجھے سوز ہست ایں عصر!

مسلمان فقر و سلطانی بھم کرو
 ضمیر شش باقی و فانی بھم کرو
 دیکن الاماں از عصر حاضر
 کہ سلطانی پرشیطانی بھم کرو

چه کو بیم قصِّ تو چون اسست چوں نیست
خشیش اسست ایں شا طا اندرؤں نیست!

پھت پلید فرنگی پانے کوئی
بہر گھائے تو آں طغیان خون نیست!

۱۲۴

بہمن

در حیدر شنہ را برخود کشاوی
دو گامے رفتی واز پافتادی
بہمن از بیان طاقِ خود آر است
تو فراس را سر طار قرنہادی!

○

بِرْهَن رانگو یمیں تیج کارہ
 کندنگ گراں را پارہ پارہ
 نیا یحیی زبردست بازو
 خدا کے راتھ شیدان زخارہ!

○

نگہ دار دبہ ہسن کاری خود را
 نیکو یید بکس اسراز خود را
 مبن گوید کہ از تیج بگذر
 بدشی خود برد نثار خود را!

بر تہن گفت بخیزند از در غیر
 زیارانِ وطن ناید جب خیر!
 بیک مسجد دو ملامی نہ کنجد
 زافون بستان گنجد بیک فیر!

تہلیکہ

تب تابے کہ باشد جاودا نہ
 سمندِ زندگی را تازیا نہ
 بفرزند اس بیاموزایں تب تاب
 کتاب و مکتب افسون و فسانہ!

ز علم چارہ مانے بے گمانے
 بسے خوشنگاہ پاک بازے
 نخوت راز نگاہ پاک بازے
 دلے از هر د عالم بے نیازے

ب آں مومن خدا کارے ندارد
 که در تین جانِ بیدارے ندارد
 ازاں از مکتب بیران گریزم
 جوانے خود ن محمد ارے ندارد

زمِن گیراں کہ مردے کو ریچشم
 زینا کے غلط نہیں نکوترا
 زمِن گیراں کہ نادانے نکوکشیں
 زدن شمند بے دینے نکوترا

ازان فکر فلک پیاچہ حاصل
 کہ گرد ثابت وستیارہ گردو
 مصالی پارہ اسے کہ ازباد
 پہ پہنا کے فضا آوارہ گردو

○

ادب پیرایه نادان دانست
 خوش آن کو از ادخرجی را بیارهست
 ندارم آن مسلمان زاده را دوست
 که در داشت فزو و در ادب کا سبست!

○

ترانومیدی از طفلاں دانیست
 چہ پروگردمانی شان سانیست
 بخوبی کے مشغِل مکتب کر بدانی
 که دل درینیہ شان سبست یا نیست!

به پور خوشیں دین داشت آن موز
 که تا بدچوں مس و اجمی نگذش
 بدست او اگردادی هنر را
 میدیضا است اندر استثنیش

نواز سینه منع چیز بود
 زخون لاله آن موز که من بود
 باین مکتب باین داشت چیز ندازی
 که ناس در گفتند و جان زدن بود

خدایا وقت آس در دلش خوش باد
 که دلها از دش حوض غنچہ کشاد
 طفیل مکتب ماین دع گفت
 پرے نانے به بند کسر مفتادا

کسے کو ملا ایلہ را در گردہ بست
 ز بند مکتب و ملا بر دل حبست
 باں دین و به آں داشت میراز
 که از عالمی بر حشم پمودل دست

○

چو می بینی کہ رہن کاروں کشت
 چہ پرسی کاروں نے را چسائ کشت
 مباش امین ازاں علے که خوانی
 کہ ازوں کے روح قومی ملتوں کشت

○

جو انے خوش لکے نگین کلاہے
 نگاہ اوچ پشیراں بے پناہے
 پر مکتب علمِ مشی را بیاموخت
 میسر ناید شر بگیا ہے!

شتر را بچہ او گفت و روشن شد

نمی بینم خدا تے چار سورا

پدر گفت اے پسر جوں پا پا لعزم

شتر ہم خوشیں را بلیند ہم ورا

۱۶

تلائش رنگ

پریدن از سر بامے بیامے

نہ بخشد جڑہ بازاں لامقامے

ذخیرے کے چڑھشت پر نیست

ہمال بہتر کہ میری درکنائے

۵۔ اشارات : شتر را الخ، تیمیح ہے علی ضرب الخل کی طرف الجمل لا یعرفه الحق
الاعند الزنق یعنی اونٹ خدا کو نہیں پھانتا جب تک اس کا پاؤں نہ پھسلے۔
و کنام، باز کا گھونسلا۔

نگر خود را بچشم می بینانه
 نگاه ماست مارا تازیانه
 تلاشی رزق از آن شادند مارا
 که باشد پرکشیدن را بهانه

کا
 نهنگ با بچشم خوش
 نهنگ بچشم خود را بچشم خوش گفت
 به دین ماحصل آمد کرده
 بمحاج آدینه دار ساحل به پنهان
 همه دریاست مارا آشیانه

تو در دریا نہ اود در پرست
 بہ طوفان در فتاوں جو پرست
 چو کب دم از تلاطم ہابی سو
 بھیں دریا کے تو غار تک پرست!

خاتمه
 نہ از ساقی نہ از پیشان نہ گفت
 حدیث عشق بیب کان گفت
 شنیدم آنچہ از پاکان امت
 ترا با شوخی زندان نه گفت

بخود باز آو دامان دل کے کیر
 درون سینه خود منز کے کیر
 بدہ ایں کشت را خوننا بہ خوش
 فشندم دانہ من تو حاصل کے کیر!

حرم جرب قبده قلب و نظر نسیت
 طواویں او طواویں بام و نسیت
 میان ما و بیت اللہ رحمہ نسیت
 کہ جربیں ایں را ہم خبر نسیت

حضور ملکانی

آدمیت حشمت احمد آدمی
با خبر شو از صفت احمد آدمی

جادیدنامه

Marfat.com

حضور عالیٰ انسانی

تمہیں

بیساقی بیار آک کھنے مے را
 جوان فرودیں کن پیر دے را
 نوائے دہ کہ از فیضِ حم خوش
 پوششل بر فرد م حوب نے را

سیکے از جھرہ خلوت بروں آئے
 بیا و صبح کا ہی سینہ بخشنائے
 خروش ایں شتم ام زنگٹ پورا
 بعثت دینا الہ مرغ غے بیفڑے

۲

زمانہ فتنہ ہا آورد و بکذشت
 خسال را اور لعل پیپر و و بکذشت
 دو صد بجند اور اچنگنیزی او
 چو گوریزیرہ بخت اس کرد و بکذشت

بُس اندہ فردا کشیدند
 کہ دی مردند و فردار اندیدند!
 خنک مرداں کہ در دا مان مردز
 ہزاراں تازہ تر ہنگامہ پیدا!

۳

چو طبل نالہ زار سے نداری
 کہ در تن جان بیدائے سے نداری
 دریں گاشن کہ گلچینی حلال ہست
 تو نے خجے از سرخار سے نداری!

۵۔ اشارات: اندہ، مخفف ہے اندوہ کا۔
 بُسکس... اخ، پیشرا بیر خسرو کا ہے۔

○

بیا برخو شیش پی پیدان بیا مون
 بناخن سینه کاویدان بیا مون
 اگر خواهی خدار را فاش بینی
 خودی را فاش تردیدان بیا مون

○

گله از سختی آیام بگذار
 که سختی ناکشیده کم عیار است
 نمی دافی که آب جوش را
 اگر برستگ غلط خوشگوار است

کبود نہ بچھ پر خود را چھ خوش گفت
 کہ نتوان زیست باخونے حریری
 اگر یا ہو زنی ازستی شوق
 کلہ را از شرشاہیں بچیری

قادی ابھت مم کبر پایی
 حضورِ دون نہاداں چپر ساقی
 تو شاہینی ولیکن خوشیشتن را
 بچیری تابہ دام خود بیانی

خوشال روزے کہ خود را بازگیری
 ہمیں فقر است کو بخشندامیری
 حیاتِ جاوداں اندر یقین است
 رہ تھیں وطن گیسی، بمیری

تو ہم مثل من از خود در حب بابی
 خاک روزے کہ خود را بازیابی
 مرا کافر کنداند لشیہ رزق
 ترا کافر کند علیکت بابی

چه خوشگفت اشتہرے باکرۂ خویش
 خنک آنکس کہ انڈکا خود را
 بچیراز ما کھن صحراء نوراں
 پہلپت خوشیں بردان باز خود را

۲
 مرایاد ہست از دانائے افغان
 بسار از کے کیا زبود و عدم گفت
 ولیکین با تو گویمہ ایں دو حرفے
 کہ بامن پیر مروے از عجم گفت

○

الائے کر شستہ نامی چند
 خریدی از پیش کیں ل غمے چند
 زتا ویلاست ملایاں نکو تر
 نشستن با خود آگاہ ہے و می چند

۵

وجود ہست ایں کہ پیشی یا نمود است
 حسکیکیم ہا چھ کھلما کشود است
 کتابے برف غواص بروشت
 دیکن در دل دریان بود است

په ضرب تلیشہ بشکن بینیوں را
 که فرصت انکو گروں و نگست
 جیماں را دریں اندیشہ بگزار
 شر را اندیشہ خیر دیا زندگ است

منه از کفت ح پیغام آرزورا
 پدست آور هفت مام ها و هورا
 مشود رچار سوئے میں جہاں کم
 بخود باز آور بشکن چار سورا

○

دل دریا سکون بیکانه از نست
 چند شیش کوچک دانه از نست
 تو اے مو حضطراب خود نجده آ
 که دریا هست اع خانه از نست

○

دو گھنی را به خود باید کشیدن
 شباید از حضور خود را بین
 بزور دوش پیش از مردم خود را
 زدش امر زرانتوان بودن

○

بمالے لاله خود را و انمودی
 نقاب از چهره زیب کشودی
 ترا چوں بردمیدی لاله گفتند
 بشاخ اند چپان بو دی چپیدی

۴

نگرید مرد از رنج و عمرم و درد
 ز دوران کن شیند بر دش کرد
 قیاس اور امکن از گریبه خوشیں
 که هست از سوز و موتی گریبه مردا

○

نہ پنداری کہ مردِ اتحاد مُرد
 نمیرود کو رچھڑی ریساں مُرد
 تراشایاں خنیں ہرگز استوف نہ
 زہرِ مرد کے کہ خواہی می تو ان مُرد!

○

اگر خاکِ تواریخ محسوس نہیں
 بشاخِ قوتِ حمّامِ زندگیاں نہیں
 جو شہرِ آزادِ شوہ و مرانِ اللہ دار
 کہ اندرِ چینہ پورم غم نہیں

○

پریشان ہر دم ما ز نغمے چند
 شرکیں ہر نغمے نامحشے چند
 ولیکن طرح فدائے تو ان رجیت
 اگر دافع بھائے ایں دے چند!

○

جوان مردے کہ دل باخوبی میں لبست
 رو در بھر در بیا امین از شست
 نگہ راجلوہ ستی ہا حلایا سست
 دلے باید نگہ داری دل دست!

○

از ای غم بادل مادر و مند بست
که اهل واژیں خاک نشند بست
من و تو ز ای غم بگشی بین ندیم
که اهل اوزان فکار بلند بست

○

مکو با من خدا تے ما چنیں کرو
که شستن میتوال ز داشش گرو
تہ د بالا کن ایں عالم که در فے
قمارے می بردن امردان ز مردا!

بروں کن کلینه را از سینه خویش
 که دودخانہ از روزان بروں به
 زکشتِ مده کس را خراج
 مشوا کے وہ خدا غارت کرده

سحرها در گریبانِ شبِ وقت
 دوستی را فرع از کوکبِ وقت
 نشانِ مردحق دیگر چیز کویم
 چو مرگ آید تسبیم بربَ وقت

بیا و صحمدم شہر نہ بالیکد
 کہ دارم از تو میزد نگاہیے
 دلم افسرہ شد از بھرست گل
 چنان یکنڈ کہ دینم رپیا ہے

دل

دل آں بھرست کو ساحل نور د
 نہنگ از پیشہ ہوشش بڑ د
 ایاں سید کے کھصہ مول بیگ د
 فلک بایک جابا دنیر د

○

دل ماکش و تیز موج دودش
 پنید و بدم ساز و جو دش
 بذکر نعمت شب نجیبت او
 پوچیا لے که بند و پوچ عو دش

○

زمانہ کارا اور ارمی بر و پیش
 کہ مرد خود نگھدار ہست و پیش
 ہمیں فقرت سلطانی کہ ول را
 نگہداری چو دیا کہ بہ نجیبت

○

نہ بیرون سے خودی را آزمودے
 نہ بنداز و سرت پر سے خود کشودے
 خرد خبیر بلوچ سے آدمی را
 اگر درسینہ اولاد نبودے

○

تو می کوئی کو دل از خاک و خون است
 گرفتا رطاب کامن و نون است
 دل ما گرچہ اندر سینہ ما هست
 ولیکن از جهان ما بردن است

○

جہاں مہر و مہ نثاری اوست
 کشاوہ گرہ از زاری اوست
 پیاوے ده زن ہندوستان
 غلام آزاد از بیداری اوست

○

من تو کشت بیزان، حاصل است ایں
 عروش ند کی محکمل است ایں
 غبار را هشدار نه اسرار
 نہ پیداری که عقل سبیل و لاست ایں

گہے جو سندھ حسن غریب
 خطیبہ هنڑ براواز صدیبہ!
 گہے سلطانِ بخیل و شکا
 ولے از دو لختی نہ بے نصیبہ!

جہاں ل جہاں نگ روپیت
 در و پست بلند و کاخ و کوپیت
 زمین و آسمان و چارہ روپیت
 دریں عالم بج بندر اللہ ھوپیت

نگہ دید و چشم در پیمانہ آورد
 کہ پیا بی جہان چار سورا
 می انشاء کہ دل کر دنداش
 بخوبیں لذکر شیدیں لگد بورا

محبت حلیمت ہتھ اپنے سرکا ہمیست
 رچہ شیریں زخمے از تیرنکا ہمیست
 بصیدیں دی ڈر کش بنداز
 کہ این خچ پیر خچ پیر نکا ہمیست

خودی

خودی روشن زنور کریمی است
 رسانی های اے واز نار رسانی است
 جدا ای از مقامات و صفات
 و صفات از مقامات خدایی است

چو قومے در گذشت اگفتگو ها
 تناک او بر وید آرزو ها
 خودی از آرزو شمشیر گرد
 دم او رنگ های بردز بودا!

○

خودی را از وجود حق وجودے
 خودی را از نمود حق نمودے
 نمیدانم کہ میں بنند کیہر
 کجا بودے اگر دریا نبودے!

○

دلے چوں صحبتِ گل می پندرہ نخواشش کیہر
 ہماندم لذتِ خوشش کیہر
 شود بیدار چوں من آفریند
 چومنِ محکوم تن کر دو بیدار

○

وَصَالِيْلَ مَا وَصَالِيْلَ اِنْدَرِ فَرَاقِ سَهْلَتْ
 کَشْوَدَادِیْلَ کَرْهَ غَیْرَ اِزْ نَظَارِ نَسْبَتْ
 کَهْ رَکْمَ کَشْتَهْ آغْوَشْ دَرِیَاهْتْ
 وَلَیْلَینَ آبِ بَحْرَ آبِ کَهْ نَسْبَتْ!

○

کَعْ خَلَکَ کَهْ دَارِمَ اِزْ دَرِیَاهْتْ
 گَلْ وَرَجَیْ اَنْحَمْ اِزْ بَرِیَاهْتْ
 نَهْ مَنْ رَامِیْ شَنَاحِمْ مَنْ نَهْ اَوْ رَا
 وَلَےْ دَانِمْ کَهْ مَنْ اِنْدَرِ بَرِیَاهْتْ

جہر و خشاستیار
 یقین د انہم کہ فرنز سے حضرت اور
 ترازوں نے نہیں کا خود کو را
 ازان تر ستم کہ فرنز اسے قیامت
 نہ مارا ساز کا را آپ زندہ اور اے

بہر دما گفت با من را ہب پر پر
 کہ دارِ قدر کیست عاز من فرائیں
 کندہ ہر قوم پر پیدا مرگِ خود را
 ترا تقدیر و مارا گشت نہیں

موت
شندیدم مرگ بایزد اخنیں گفت
چہ بے خم پشم آں کنڈل بزايد
چو جان او بکھیرم شرمسارم
ولے اور از مردن عاز نايدا!

شباتش وہ کہ میسرش جهات سبت
پدست او زمام کائنات سبت
نگرو شرمسار از خواری مرگ
کہ نامحرم زناموں حیات سبت

بگو ایں بس ایں را
 بگو ایں لازم پیاسے مے
 تپیدن تاکہ درز ہر دلے
 مرا ایں خالد انے خوش نہیں
 کہ بھش نیت جو تمہید شامے

○○○

جہاں تا از عدم پیش کشید
 فیضش سر و رو بے سہ کامہ نہیں
 بغیر از جان ما سوز کے کجا بود
 ترا از آتش ما آفندید

جدافی شوق را روشن بصر کرد
 جدالی شوق را چشید ترکرد
 نمی داشتم که احوال تجویل آست
 هر آینه آب دل از من خبر کرد

تر از آستان خود برآمدند
 رسم و کافرو طاغوت خواستند
 من از صبح اذان و پیش صح و نام
 ازان خارسے که اندر دل نشاندند

○

تومی دافی صواب ناصحاً بعزم
 نزدید دانه از کشته شده ایم
 نکردی سجدہ و از در و مندی
 بخود گیری گفتند بجهیا بعزم!

○

بیایا نزد راش پانه بازیم
 جهان چار سورا در گذازیم
 با فسون هنر از برگ کاہش
 شسته ایں سوئے گروں لیباریم

ایں خاک دا بیس ناری
 فادِ عصرِ حاضر آشکار است
 پہراز شستی او شمسار است
 اگر پیدا کنی ذوقِ گلے ہے
 دو صد شبیطان ترا خد ملک زار است!

○

پہر کو رہڑانِ چشم و گوش انہ
 کہ در تاریخِ دل ہاسخت کو شانہ
 گرائ قمیت گناہے با پیغمبر سے
 کہ ایں سو روگرائ رزا فروشنہ انہ

چپشیطان نے خوش و اژگو نے
 کندھ پشم ترا کور از فسو نے
 من اور امردہ شبیطان نے شام
 کمگیر دھول تو جپیز بیرون نے!

چہ زہر ابے کہ در پمایانہ اوست
 کشد جاں را وتن بیکانہ اوست
 تو بینی حلقة دامے کہ پیدا یست
 نہ آں دامے کہ اندر دانہ اوست!

بیشتر ما از هفت میل خود فتاوی داشت
بقدیر محسن کریم اور راکشا داده است

گنہ تھم می شود بے لذت و سرد
اگر بلیں بیسیں غنا کی نہاد داده است

مشو خج پیپر زمزہان ریں عصر
خشان را غمڑہ شاں سائز کا رکت
اصیل لال را ہمال ابیں خوش شیر
کہ بیزوں دیدہ و کامل عیار رکت

○

حریفِ ضرباً و مردِ تمامِ امت
کہ آں اشتبہ نسب و الامِ تمامِ امت
نہ ہر خاکی سنداد ایں سچے اوت
کہ صییدِ لاشترے بے پوئے حرامِ امت

○

○

ز فهمِ دوں نہاداں گرچہ درست
ولے ایں نکتہ را گفتہ ضرور است
بے ایں نوزادہ اپنیساں نسازو
گنہگارے کہ طبع او غیرہ است!

Marfat.com

بیداران طرق

بیاتا کاراییل تست بایم
 قزار زندگی مردانه بازیم!
 چنان نایم اندر سحر شهر
 که دل در سینه ملاگ کدا زیم!

Marfat.com

بہاری طلاق

قلت شد راجیرہ باز آشنا نہ
 بہ بال د سبک گرد گردا نہ
 فضا نے میکوں تھی کاش
 نہیں کرد بکرو آشیا نہ!

○

ز جانہم نعیمہ آللہ ہو رنجیت
 چو گرد از رنجستہ ہی چا سو رنجیت
 بچیرا ز دست میں ساز کے کتابش
 ز سور زخمہ چوں اشکم فرود رنجیت!

○

چواشک اندرلی فطرت نپیدم
 نپیدم تا بخشیم او رسیدم
 در خش میں ز فرگاشش تو ان نپیدم
 کہ من بربک کا ہے کم پسیدم

○

مرا از منطق آید بُجتے خامی
 دیل د دیل ناتم می!
 بر و یم بسته در مارکشید
 دو بیت از پیرود می یاز جامی!

○

بیا از من سگبیس آن دی رساله
 که بخشند دفع باخاک پیایه!
 اگر با بشس دهی از شدیشہ من
 د ت در آدم بر وید شلن لاله!

بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 وَرَبِّکُمْ مَنْ لَا يُلْهِیْنَکُمْ
 وَلَکُمْ بِالْحُجَّةِ شَفَاعَةٌ
 کَمَا اُنْزَلَتْ لَکُمْ مِنْ کِتَابٍ
 وَلَکُمْ بِالْحُجَّةِ شَفَاعَةٌ

بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 نَّهْ فَرَادَمْ کَمْ کِیْمَ تَمْ تَنْشِیْمَ وَرَدَتْ
 زَخَارَ کَوْ خَلَدَ وَرَسْتِینَہَ مَنْ
 دَلِ صَدَدَ بِیْتَوْ رَامَیْ تَواخَستْ

○

فقیر مساز و سامان نگاہیں ہیں
 بخشش کوہ باراں بگل کا ہیں
 زمین گیراں کنڈائے وحیمہ ہبستہ
 ازاں پائے کردستہ ہوڑشاہیں!

○

در دل را بر فکر کس نہ بستہ
 نہ از خوشیاں نہ از بیاراں گستہ
 فشیں ساتھم دے سینہ خوشیں
 تہ ایں پیچ کروں از خوشیں

اشارات: ذخیرہ باریوں کا مرکز

○

دیں گلشن ندارم آب بُجا ہے
 نصیبِ ہم نے قبائے نے کلہے
 مرا گلھیں بدآموز پسخون اند
 کہ دادم پشم نرکس رانگا ہے!

○

دو صد آنا دیں مخالف سخن گفت
 سخن نازک تراز برگ سمن گفت
 دلے بہن بکو آں دیدہ درکیست
 کہ خا لے دیدہ احوالِ چمن گفت!

ندانم نجسته ملتے علم و فن را
 مقامے دیگرے دادم سخن را
 میان کارواں سوز و سرودم
 سبک پکے کرد پیران کس ندا

نہ پنداری که بیغ صبح خوانم
 بجز آہ ذعن ایل حنیف نے انم
 مدہ از دست دامنم که بیابی
 کلید بیغ را در آشیانم

پچشتم من جهان جزء یک نسبت
 هزار آن هر دو یک تهم سه نسبت
 گذشتم از همچو من خوشی پوند
 که از خوبی شان کسی بگایانه نسبت

بایس نابود شدم بودن آموز
 بهای خوشی را افروزان آموز
 بیفتند محیر نگشتم من
 بطور ناخم چود آسودان آموز

کمن پروردہ ایں خاک دانخشم
 دلے از منزلِ خود دل گرانخشم
 دمیدم کرچپر یض نهاد
 زمیں راستِ حداں خود ندانخشم

ندافتانہ باشی محسیح مرد
 که ولس زنده گرد و از دم مرد
 بگشدار وز آه و ناله خود را
 که خود وارست پل مرداں غم مرد

○

نگاہے آفیں جاں در بدن میں
 بس اخان نامہ میدہ یا ہمن میں
 دکڑنہ پیش تیرے در کھانے
 ہفت را با نگاہ و تیر زدن میں

○

خود پیکانہ ذوق لقین است
 قمار علم و حکمت نہ شین است
دو صد بوحادہ و رازی نیز زد
بنادانے کہ حشیش راہ میں است!

○

قماش و نقرہ دل کم حبیبیت؟
 غلام خوش گل و زریں کم حبیبیت؟
 چو بیز وال ازو گستی بے نیازند
 دگر سرمایہ اہل سہر حبیبیت؟

○

خودی را انسانہ میں ہوش است
 اڑاں صحابہ میں کم خروش است
 سعی من گرچہ صاف است کمش
 کہ ایں تھے جو عہد ختمہ اور دو شاست.

○
 ترا جن قدر و عمامہ کا لے
 من از خود یقین بوجتنے نگارے
 ہمیں یا کچھ بب نے سراپا ہیں
 نہ چوپ نہ پرے نہ چپ دارے

○
 پرویدم چو ہر سر نہ خوشیں
 کر فرم ٹلوعت اندر سینہ خوشیں
 ازین انسوان کو روشنیے فرق
 رمیدم گل نہم دیرینہ خوشیں!

چور خست بیش بپست مر زین خاک
 ہمہ گفتند باما آشتنا بودا!
 دلکش کس ندانست میں مسافر
 چہ گفت و باکہ گفت و از جب بودا!

۲

اگر وانا دل و صافی ضمیر است
 فقیرے با تھی وستی امیر است
 بدوش منعهم بے دین و داش
 قبائے نسبت پلان حیری است!

۳

سجود سے آوری دار او جنم را
 مکن لے بے خبر سوا حرم را
 پرچم فرنگی حاجت خوبیش
 ز طاقِ دل فشنہ ریز این صنم را

شنبیم بیتکے از مرد پیر کے
 کہن فشنہ زانہ روشن ضمیر کے
 اگر خود را بن دار می نکھلہ اشت
 دو میتھی لا بکیر داں فقیر کے

○

نہاں اندر دو حنفے ستر کارہست
 مقامِ عشق منیر بیت دارہست
 براہمیجان زمر و دان ترسند
 که خود غامر اکتش غیارہست!

○

محبو لالہ لکھ از سن غمگساری
 چومن خواہ از درون خوشیں یاری
 بہرباد کے کہ آید سینیہ بکشانے
 نگہ دار آس کھن داغع کہ داری

زپیر کے یاد دارم ایں وانڈر
 نباید چڑھاں تو شتن لسیت
 کریز از پیش آں هر فروخت
 که جان خود کرو کر دو بہن لسیت

بس اس کشت مجھ بیتھا رے
 بفرعو نے کشم خود را عیارے
 کہے برخویں فی پیچھے چوپا لے
 کہے رضم بذوق انتظارے

○

اگر ایں بُجھے ہے از فرنگ سست
 جبکہ میں خود منہج بخیر برداو
 سریں لایا ہم بچو پرشیا کہ آخر
 حقے دار دیہ خرپا لائے گراؤ!

○

فرنگی را فکے زیر نکلیں نہیت
 متکل عادہ ہمہ تک اسست دین نہیت
 خداوند کے کہ در طوفِ حرثیش
 صمدیں ایں اسست یک سو حلا میں نہیت

۲

من تو از دل دیں ناہیں دیم
 چو بُتے کل نصل خود ریم
 دل ماہر دو دیں اندر شش مر
 دُفنا هر کے بیک سو واخ دیم

○

مسلمانے کہ داند رہڑ دیں را
 نایک پیشیں غیر اللہ چیں را
 اگر گروں بہ کام او نہ کر دو
 بکام خود بہ گرو اند زمیں را

○

ول بیگانه خوزین خاکدان نہیت
 شب روزش ز دور آسمان نہیت
 تو خود وقت قیام خویش دریاب
 نماز عشق وستی را اذان نہیت

○

نقام شوق بے صدق و تقدیمت
 یقین بے صحبت روح الامین نہیت
 گراز صدق و یقین ارمی نصیب
 قدم بیباک نہ کرس و کمیر نہیت

مسلمان را ہمیں عرفان و اولک
 کے درخود فاش ہندیں رہ لولک
 خدا اندر قیاس مانہ تجد
 شناسن را کہ گوید ما عرفناک

بے افرگی بستان خود را سپردی
 چہ نامردانہ درجنا نہ مردی
 خرد بیگانہ دل، سیندھ بے سو
 کہ از تاک نیا گاں فئے نخوردی

و اشارات : لولک، تبلیغ بحیث لولک لہ المخلقت الافلاک
 ما عرفناک، ما عرفناک حق معرفتک

○

ن شهر خود گرد و ی هم خود گهانه است
 ن شهر میست بل از اند نیاز به است
 قبایل لا الہ یعنی قبایل کے است
 که بربال حکم کے نام فرانس از نیست

○

ب سور و غیر من از سور و جو دشنه
 کشود هر چیز پیش ندارد کشود شش
 جلال که بجزیره می دنیا شش
 جمال بندگی اند در بجود شش

چه پرسی از نمازِ عاشقانه
 رکو عش چوں سجودش محسنه
 تب تاب کے لند بدم
 نی گنج بد در نمازِ خپلگانه!

د گھبی را صلا از فراتِ وست
 مسلمان لا یمیوت از کرامتِ وست
 نداند کنسته این عصر بے سور
 قیامت ہا کہ در قدِ قائمتِ وست

و اشارات: صلا، وعوت
 لا یمیوت، زندہ جاوید

۵

فرنگ آئین رزاقی بداند
 بایس بخشد ازدواجی ستاند
 پشید طالآن چنان روزی رساند
 که بیزداں اند راں جیار بماند

○

چه حاجت طول او ن انتان را
 بخر فرگو کم اسراز نهان را
 جهان خوشیوں بود داگران او
 چه داند امکان ن تسدیکان را

بہشتے بہر پا کان حرم ہست
 بہشتے بہر پا بیکم ہست
 بجوہندی سماں کو خوش باش
 بہشتے فی بیل اللہ ہم ہست

۴

قلندر میل تقریبے ندارو
 بجز ایں نہست کیپرے ندارو
 ازاں کشت خوارے حاصل نیست
 کہ آب از خون شیر سے ندارو

نظام
الدروج

Marfat.com

ابیں کی محدثی

۱۹۳۶ء

ابیں

یہ عناصر کا پرانا حصہ! یہ دنیا نے دونے
ساکنانِ عرشِ عظم کی مقاؤں کا خلنے

اس کی بربادی پر آج آمادہ ہے وہ کاریزا
 جس نے اس کا نام رکھا تھا جہاں کافروں
 میں نے دکھلایا فرنگی کو ملوکیت کا خواب
 میں نے توڑا مسجد و دریوں کلپیسا کا فسول
 میں نے ناداروں کو سکھلایا بحقِ تقدیر کا
 میں نے منجم کو دیا سر ملیداری کا جنون
 کوں کر سکتا ہے اسکی آتشِ سوزان کو سرد
 جس کے سینگا مول ہیں ہو بلیس کا سوزِ دروں
 جس کی شاخیں ہوں محاری کی بیاری سے بلند
 کوں کر سکتا ہے اس نخل کی رونگوں؟

چہل شیر

اس میں کیا شک ہے کہ محکم ہے یہ ابی نظام
 پنجتہ تر اس سے ہوتے خوب نگلامی میں عوام
 ہے ازل سے ان غربیوں کے مفہود میں سحو و
 ان کی فطرت کا تقاضا ہے نمازیے قیام
 آرزو اول تو پیدا ہونہیں سکتی کہیں
 ہو کہیں پیدا تو مر جاتی ہے یا رہتی ہے نام
 یہ سماجی سعی پیش کی کرامت ہے کام
 صوفی و ملا ملوکیت کے بندے ہیں تمام

طبع مشرق کے لئے موزوں ہی فیون بھی
 درنہ قوالی سے کچھ کیست نہیں ملے کام
 ہے طوافِ درج کا ہنگامہ کر باتی تو کیا
 کشد ہو کر رہ کئی مومن کی تنخ لے نیام!
 کس کی نوبیدی پیچبے، یہ فرمان بیان
 نہ ہے جہاد اس دو میں مردِ مسلمان کعمر

دوسرشیر

خیر ہے سلطانی جمود کاغونغا کاششہ!
 تو جہاں کے تازہ فتوں سے نہیں ہے باخبر!

پہلا شیر

ہوں، مگر میری جہاں بُنی بتاتی ہے مجھے
 جو ملوکیت کا اک پرده ہو کیا اس سے خطر
 ہم نے خود شاہی کو پہنایا ہے جب تک ہم باں
 جب فرآدم پوا ہے خود شناس و خونگر
 کار و بار شهر باری کی حقیقت اور ہے
 یہ وجودِ میر و سلطان پر نہیں ہے منحصر
 مجلسِ ملت ہو یا پرویز کا دربار ہو
 ہے وہ سلطان غیر کی حیثیتی پر ہو جی نظر

تو نے کیا دیکھا نہیں مغرب کا جمہوری نظم
چہرہ دش، اندر دل حنگیر سے ریکت

تیرشیر

روح سلطانی لہتے باقی تو پھر کیا ضطراب
ہے مگر کیا اس ہیودی کی شرارت کا جواب؟
وہ کلمہ بچے بتلی اداہ مسیح بے صلیب
خیانت پیغمبر و بین دعویں دار و کتاب
کیا بتاؤں کیا ہے کافر کی نگاہ پر دہ سوز
شرق و مغرب کی قوموں کیلئے روزِ حساب!

اس سے بڑھ کر اور کیا ہوا کا طبیعت کا فسٹ
توڑ دنگوں کے آفاؤں کے خیوں کی طنا۔

چھوٹی شیر

توڑاں کا رد منہ لمبی کے یو انوں میں کیجیے
آل سیز کو دلخایا ہم نے پھر سیز کا خواب
کون بھر دم کی موجود سے ہے پیٹا ہوا
دگاہ بالدچوں صنوبر کاونالدچوں باب

تیسرا شہر

میں تو اس کی عاقبت بُنیٰ کا کچھ فاندیں
جس نے اُنگی سیاست کو کیا یوں بھجا بَ

پانچواں شہر

(ابیس کو مخاطب کر کے)

اے تیرے سورِ نفس سے کارِ عالم استوار
تو نے جب چاہا کیا ہر پری کی کاشکار
آب و گل تیری حرارت سے جہاں ہوندہ راز
اب لہر جنت تیری قصیدہ سے دانائے کار

تجھ سے بڑھ کر فطرت آدم کا وہ محرم نہیں
 سادہ دل بندوں میں جوشور ہے پروزگار
 کام تھا جن کا فقط قدسیں و سبحان و طواف
 تیری غیرت سے اب تک سرگون شہزادار
 گرچھہ میں تیر سے مریداً فرنگ کے ساحر تم
 اب مجھے ان کی فراست پہنچیں ہے اعتبار
 وہ یہودی نتنہ کروہ ریح مژدک کا بُوز
 ہر قباہونے کو ہے اس کے جنبل سے زمانہ
 زاغ دشتی ہور ہے ہمسر شاہین و حینع
 کتنی سرعت سے بدلتا ہے عزاج روزگار

پچھائی آشناختہ ہو کر دعوتِ فلاک پر
 جس کو نادانی سے ہم بھجھتے تھے کام شنیدیا
 فتنہ و فڑا کی ہدایت کا یہ عالم ہے کہ اج
 کا پتھر ہیں کوہ روم غزار و جوش
 میرے آقا! وہ جہاں پر وہ جہاں کوہ ہے
 جس جہاں کا ہے فقط میری سیادت پر

ابدیں

(پنے مشیروں سے)

سہی مرے دستِ تصوف میں جہاں نکل پوہ
 کیا زمیں کیا حصہ شرمہ کیا آسمانِ توفیق

دیکھ لیں گے اپنی آنکھوں کے تماشا غرب و شرق
 میں نے جب کردار دیا اقسامِ بورپ کا لہو
 کیا امامانِ سیاست، کیا کلیسا کے شیوخ
 سب کو دیوانہ بناسکتی ہے میری ایک ہو۔
 کارگاہِ شیدشہ جونا داں سمجھتا ہے اسے
 توڑ کر دیکھے تو اس تہذیب کے جامِ دبو
 دستِ فطرت نے کیا ہے جن کریباں کو چاک
 مزد کی منطق کی سوزن سے نہیں ہوتے رو
 کب ڈر اسکتے ہیں مجھ کو اشتراکی کوچہ کو
 یہ پیشالِ وزر کار، اشتقتہ مفرز، اشتقتہ وہ

ہے اگر مجھ کو خطر کوئی تو اس امت سے ہے
 جس کی خاکسترنی ہے اب تک شرار آزد و
 خال خال اس قوم میں اب تک نظر آتے ہیں وہ
 کرتے ہیں انہاں سحرگاہی سے جو ظالم و ضو
 جانتا ہے جس پر دشنا بطن بام م ہے
 مزدکیت فتنہ فردا نہیں، اسلام ہے

۴

جانتا ہوں میں یہ امت حال قرآن نہیں
 ہے وہی ساریہ داری بندہ مون کا دیں

جانتا ہوں میں کہ مشرق کی اندھیری رات میں
 بے پیدا بھیا ہے پیرانِ حرم کی آشنا میں
 عصرِ حاضر کے تقاضا و اُن سے ہے لیکن بخوبی
 ہونہ جائے اشکارا شرعِ نعمت پیغمبر میں
 الحذر امینِ پیغمبر سے سوبار الحذر
 حافظِ ناموسِ زن، مرد آزماء، مرد افریس
 موت کا پیغام ہر نوعِ غلامی کے لئے
 نے کوئی فغور و خاقان، نے فقیر و نشیں
 کرتا ہے دولت کو ہر لودگی سے پاک و صاف
 منعموں کو مال و دولت کا بنانا ہے امین

اس سے بڑھ کر اور کیا فکر و عمل کا انقلاب
 پادشاہوں کی نہیں، اللہ کی ہے یہ زمین
 پچھشم عالم سے لے ہے پوشیدہ یہ آئیں تو خوب
 یہ نسبیت ہے کہ خود موسن ہے محروم اقیان
 ہے یہی بہت رہیات میں الجھار ہے
 یہ کتاب اللہ کی تاویلات میں الجھار ہے

۳

تُرڑا لیں جس کی تکبیریں طلسہم جہات
 ہونہ روشن اس خدا اندیش کی تاریک رات

ابنِ مریمِ مرگِ یا زندہ جاوید ہے
 ہیں صفاتِ ذاتِ حق، حق سے جدا یا عین ذات؟
 آنے والے سے یسوع ناصری مقصود ہے
 یا مجدد بس میں ہوں فرزندِ مریم کے صفا؟
 ہیں کلامِ اللہ کے الفاظِ حادث یا قدیم
 امتتِ مرحوم کی ہے کس عقیدے میں نجات؟
 کیا مسلمان کے لئے کافی نہیں اس دین
 یہ الہیات کے نزشے ہوئے لاتِ صفات؟
 تم اسے بیکھانہ رکھوں لم کردارستے
 تا بساطِ زندگی یہ اس کے سبب نہ ہے وہ اس

نجیبی میں ہے قیامت تک رہے مولانا
 چھوڑ کر اور دن کی خاطر یہ جہاں بے ثبات
 ہے وہی شعر و تصویف اسکے خلیل خوب تر
 جو چھپا دے اس کی آنکھوں سے نامشانے جیسا
 نفس ڈرتا ہوں اسی ترتیب کی بیداری میں ہے
 ہے حقیقت جس کے دین کی انساب کا تنا!
 مست کھوڑ کر و فکرِ صحیح کا ہی میں اسے
 پختہ ترکر دو مناج خانقاہی میں اسے

بُدھے بُوچ کی نصیحتیں کو

ہوتیرے بیا بیاں کی ہوا تجھ کو گوارا
 اس دشست سے بہتر ہے نہ دلی نہ بخارا
 جس سمت میں چاہے صفتیں داں چل
 دادی یہ ہماری ہے وہ صحرابھی ہمارا
 غیرت ہے بڑی چیز جہاں نگ دو میں
 پہناتی ہے دردشیں کو تاج سوارا
 چل کسی کامل سے یہ پوشیدہ ہنر کر
 کہتے ہیں کہ شیشہ کو بنانے سکتے ہیں خارا

افراد کے ہاتھوں میں ہے اقوام کی تقدیر
 ہر فرد ہے ملت کے مقدار کا سثارا
 محمد رحمہ اللہ دریا سے وہ غواص
 کرتا نہیں جو صحبتِ ساحل سے کٹا را
 میں ہاتھ سے دے کر اکر آزاد ہو لکت
 ہے ایسی تجارت میں سماں کا خسارا
 دنیا کو ہے پھر کہ روح و بدن پیش
 تہذیب نے پھر اپنے درندوں کو ابھارا
 اللہ کو پا مردگی مومن پہ بھروس
 ابیں کو بورپ کی مشینوں کا سہارا

تفتیدیر انہم کیا ہے؟ کوئی کہہ نہیں سکتا
 مومن کی فرست ہو تو کافی ہے اشارا
 اخلاصِ عملِ مانگ نہیں گا ان کس سے
 شاہاں چچہ محب گر بنا زندگدارا!

تصویر و صور
 تصویر
 کس تصویر نے تصویر پر کس سے
 نکاش ہے مری تیرے ہنر سے

ولیکن کس قدر نامنصفی ہے
کہ تو پوپ شید ہو میری نظر سے!

تصویر

گرال ہے پیشہ بنایا دیدہ در پر
جهال ملیٰ سے کیا گذری شر پر پا
نظر در دغم و سوز و تب و تاب
تو اے ناداں فنا عدت کو خبر پر

تصویر

خبر ہتھ دھنہ دکی نا تو افی
نظم دل کی حیات جاودا فی

نہیں ہے اس زمانے کی نگوستاں
سنزا وار حدیثِ لٹ ترانی

مصور

تو ہے میرے کھالاتِ ہنر سے
نہ ہو نو میدا پیش گرسے
مرے دیدار کی ہے اک یہی شرط
کہ تو پہل نہ ہو اپنی نظر سے!

علم بخش

مردہ اپنی قبر سے

کیا شے ہے؟ کس مرور کا فردا ہے قیامت
اے میرے شبستانِ کہن! کیا ہے قیامت؟

قبر

اے مردہ صد سالہ! اب تجھے کیا نہیں معلوم؟
ہر روت کا پوشیدہ تقاضا ہے قیامت!

مردہ

جس موت کا پوشیدہ تھا خدا ہے قیامت
 اس موت کے بچپن سے میں گرفتار نہیں ہیں
 ہر پندرہ کو ہوں مردہ صد صالح دیکن
 ظلمت کوئہ خاک سے بینے ارنہیں ہیں
 ہو روح پھرا ک بارہ سوارِ بدین زارا
 ایسی ہے قیامت تو حشر یا رنہیں ہیں

صدائے غیب

نے نصیبِ مار و کشتم نے نصیبِ ام و دو
 ہے فقطِ محکوم قوموں کیلئے مرگِ ابد!
 پانگِ اسرائیل ان کو زندہ کر سکتی نہیں
 روح سے تھا زندگی میں بھی تھی جن کا جسد
 مر کے جی اٹھنا فقط آزاد مردوں کا ہے کام
 گرچہ ہر فدی روح کی منزل ہے غوث شریحد

قبر

(لپھنے مُردہ سے)

آہ ظالم! تو جہاں میں بندہ محاکوم تھا؟
 میں نہ بس سمجھی تھی کہ ہے کبون خاک ہیری سو زد
 تیری میت سے مری تاریکیاں تاریک تر
 تیری میت سے زمیں کا پرداہ ناموس خاک!
 الحذر محاکوم کی میت سے سوبار الحذر
 اے سرزاں! اے خدا کائنات! اے جان باک!

صدائے عجیب

گرچہ بِرہم ہے قیامت سے نظامِ سرت بو
 میں اسی آشوب سے بے پروہ اسرارِ وجود
 زلزلے سے کوہ دُور اڑتے ہیں نندِ سحاب
 زلزلے سے اوپوں میں تازہ پھیلوں کی ندو
 ہرنئی تعصیت کو لازم ہے تحریکِ تمام
 ہے اسی میں مشکلاتِ زندگانی کی کشود

زیمن

آہ یہ مرگِ دو اصر! آہ یہ رذمِ حیات!
 ختمِ بھی ہو گی کبھی کشکاش کامنات!
 عقل کو ملتی نہیں اپنے بتوں سے نجات!
 عارف و عامی تمام بندہ لات منات!
 خوار ہنگاس قدرِ اوصم نیڑا صفات!
 قلب و نظر پر کراس ایسے جہاں کائنات!
 کیوں نہیں ہوتی سحرِ حضرت انسان کی رات!

معزول شہنشاہ

ہومبار ک اس شہنشاہِ نکونہ جام کو
 جس کی قربانی سے اسرارِ طوکریت ہیں فاش
 "شہنشاہ" ہے بريطانوی مندرجہ میں کہ مٹی کا بت
 جس کو کر سکتے ہیں جب تک ہیں بجارتی پیلے پیش
 ہے پیغمبر ک آنحضرت افیوں ہم غلاموں کیلئے
 ساحرِ حکم ہیں اما راخواجہ و یکرناش

دوزخی کی صنایعات

اس دیر کہن میں ہیں غرض مندرجہ بجا ہی
 رنجیدہ بتوں سے ہوں تو کرنے ہیں خدا یادا
 پوچا بھی ہے بے سو نمازیں بھی ہیں بے سو
 قسمت ہے غریبوں کی وہی الہ وہ نماید
 میں کوچہ پلبدی میں عمارات فکر لوس
 ہر شھر حقیقت میں ہے میرانہ آبادا
 تیشے کی کوئی کردش تقدیر نہ تو دیجئے
 سیراب ہے پرویز، جگر شنہ ہے فرہادا

پہلیم پر حکمت یہ سیاست یہ بھارت
 جو کچھ ہے وہ ہے فکرِ ملوکانہ کی آبادا!
 اللہ اتر اشکر کہ یہ خط نہ پرسون
 سوداگرِ بورپ کی غلامی ہے ہے آزادا!

مسعود و حسون

یہ مہروںہ پرستارے یہ آسمان کبود
 کسے خبر کہ یہ عالم عدم ہے یا کہ وجودا!
 خیالِ جادہ و منزلِ فسانہ و افسوں
 کہ زندگی ہے سراپا ریل بے مقصد!

رہی نہ آہ زمانے کے ہاتھ سے باقی
 وہ یادگارِ کمال است احمد و محمد
 زوالِ عمل و ہنر مرگِ ناگہانِ آکی
 وہ کارروائی کا متعارِ کراں بہاسعودا
 مجھے رُلاتی ہے اہل جہاں کی بیداری
 فغانِ منع سحرخواں کو جانتے ہیں سردا
 نہ کہہ کہ صبر میں پہاں ہے چارہ غمِ دوست
 نہ کہہ کہ صبر متعماً تے موت کی ہے کشودا
 دل کے کہ عاشق و صابر بود مگر نگست
 ز عاشق تا بہ بصیرتی ہزار فرنگ نگست
 (سعیدی)

نہ مجھ سے پوچھ کہ عسکر کرنے کا کیا ہے
 کسے خبر کہ یہ نیزگ ویسیا کیا ہے
 ہوا جو خاک سے پیدا وہ خاک میں مسترد
 لکر یہ غمیت صغیر ہے ہے یا فنا ہے کیا ہے
 غبارِ راہ کو بخش گیا ہے وہ دن جمال
 حشر و بنا نہیں سکتی کہ مدعا کیا ہے
 دل و نظر بھی اسی آب و گل کے ہیں اعجاز
 نہیں تو تحضرت انسان کی انتہا کیا ہے
 جہاں کی روح روائی لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
 میسح و نسخ و چلپا یہ ہجرا کیا ہے

قصاصِ خونِ نہ سا کا مانگنے کس سے
 گناہِ گار ہے کوں اور خول بہما کیا ہے
 غمیں مشتوکہ بہبندِ جہاں گفتار یہم
 حلسمہما شکنڈاں دلے کہ ہادا یہم!

 خودی ہے زندہ تو ہے موت اک مقامِ حیات
 کہ عشقِ موت سے کرتا ہے امتحانِ شہادت
 خودی ہے زندہ تو دریا ہے بیکرانہِ نزد
 ترے فراق میں مضر طر ہے موجِ نیل و فرات
 خودی ہے مردہ تو مانند کاہ پیش نہیں
 خودی ہے زندہ تو سلطانِ حملہ نہ وجودا!

نگاہ ایک تجسسی سے ہے اگر محروم
 دو صد ہزار تجسسی ملائی مافات
 مقام بندہ مومن کا ہے ورانے پھر
 زمیں سے تابہ نہیں نامملاں و منان
 حرمیم ذات ہے اس کاشیم بندی
 نہ تیرہ خاک لحد ہے نہ جلوہ گاہِ صفات
 خود آنکھاں کہ ازین خاک و ان بُریں حسینہند
 طلسِ حرم فہر و پھر و تارہ بیشکستند

آوارِ غمیب

آتی ہے دم بح صد اعشر سبیں سے
 کھوپا گیا کس طرح ترا جو ہر دراک!
 کس طرح ہوا کن ترانش شتر تحقیق؟
 ہوتے نہیں کیوں تجوہ سے ستاروں کے جگر چاک?
 تو ظاہر و باطن کی خلافت کا نزاوار
 کیا شعلہ بھی ہوتا ہے غلام خس و خانشائک?
 ہر و مہ دن چہ نہیں محکوم تم کے کیوں?
 کیوں تیری زگا ہوں سے لرزتے نہیں افلاک?

اب تک ہے والگ کرچہ لہو تیری رگوں میں
 نے کرمی انکار، نہ اندیشہ بیاں!
 روشن تو وہ ہوتی ہے جہاں ہم نہیں ہوتی
 جس انکھ کے پروں میں نہیں ہے انکہ پاک!
 باقی نہ رہتی پیسی وہ آینیہ جیسا ہے
 اک شتمہ سلطانی و ملائی پیسی!

رباعیات

مری شاخ امل کا ہے تمہر کیا
 تری قدریہ کی مجھ کو خبر کیا
 کل کی ہے محتاجِ کشودج
 نیہ صبحِ فدا پر نظر کیا

○

فراغت دے اسے کا رجھائے
 کہ چھپوئے مہر نفیں کے امتحان
 ہوا پیری سے شیطان کہنہ نہیں
 گفت اہ تمازہ تزلاتے کہاں!

○

وکر گول عالم شام و سحر کر
 جہاں خشک فتر زیر و زبر کر
 رہنے تیری خدائی دلاغ سے پاک
 مرے بے ذوق سجدوں سے خذکر!

۲

غرسی میں ہوں جسوس و مہبہ می
 کے غیرتِ مہم سخنکے میرے می فقیر ہوں
 خداں فخر و در ویشی سے جائے
 مسلمان کو سکھا دی امر بُر نہیں

○
 خرد کی تگبہ اماں سے فریاد
 تجلی کی مشکلہ اماں سے فریاد
 گوارا ہے اسنے طرف رہ غیر
 نگہ کی نہ لمان سے فریاد

○

کہا اقبال نے میں شیخ حرم سے
تیر محرابِ مسجد سو گیا کون؟
ند مسجد کی دیواروں سے آئی
فرنگی بنتکرے میں کھو گیا کون؟

○

کہن ہنگامہ ہاتے آز و سرو
کہ ہے مردِ مسلمان کا ابو سرو
بنوں کو میسری لای دینی مبارک
کہ ہے آج اشترِ اللہ هُن سرو.

○

حدیث بندہ مومن ل آویز
 جگر پر خون نفس کے روشن، نگہ تیز ا
 ملیسر ہو کے دیدار اس کا
 کہ ہے وہ رونقِ محفل کم آمیز ا

○

تمیزِ خار و گل سے آش کارا
 نیسم ب صح کی روشن ضمیری!
 حفاظت پھول کی نمکن نہیں ہے
 اگر کانٹے میں ہو خون سے حریری!

○

نہ کر ذکرِ فتنہ اق و دشمنانی
 کہ حمل زندگی پھے و نہانی
 نہ دریا کا زیال ہے نے کہ کا
 دل دریا سے کوہر کی جدالی

○

تھے دریا میں فار کیوں نہیں ہے؟
 خود می تیر می سلام کیوں نہیں ہے؟
 عبث ہے شکوہ تقدیرِ ریزاد
 تو خود قفت دیر ریزاد کیوں نہیں ہے؟

خرد و بیکھے اگر دل کی نکتے
 جہاں دش بھے نورِ لا الہ سے
 فقط اک کروش شام و سحر ہے
 اگر دیکھیں فروعِ مردم سے

کبھی دریا سے مثلِ معن جا بھر کر
 کبھی دریا کے سینے میں لانگر
 کبھی دریا کے ساحل سے گز کر
 صفتِ تم اپنی خودی کا فاثث تکر!

ملا زادہ حسین لولائی کشیری کا بیان

پافنی تھے پھٹپوں کا تظریق پتا ہوا سجا ب!
 مرغانِ سحر تیری فضاؤں میں ہیں بیتاب!
 اے وادیٰ لولاب!

گر صاحب ہنگامہ نہ ہو شیر محراب!
 دیں بندہ مومن کیلئے موت ہے جو اب!
 اے وادیٰ لولاب!

ہیں ساز پہ موقوف نواہاتے جب گریزو
ڈھیلے ہوں اگر تار تو بیکار ہے مضراب!

لے وادیٰ لولاب!

ملک کی نظر نورِ فراست سے ہے خالی
لبے سوز ہے مسجینانہ صوفی کی عنایا!

لے وادیٰ لولاب!

بیدار ہوں لحس کی فعنانِ سحری سے
اس قوم میں ملت سے ہ درویش ہے بیاب!

لے وادیٰ لولاب!

۲

موت ہے کہ سخت ترجیں کا غلامی ہے تم
 مکروہ خوبی کا شش سمجھتا عندهم!
 شرع طوکانہ میں جدتِ احکام دیکھا!
 صور کا غوغاء حلال، حشر کی لذت حرام
 اسے کہ غلامی سے ہے روح نری محل
 سینہ پر سوز میں ڈھونڈ خودی کا قائم

۳

لگ وہ کشمیر ہے محاکوم و مجبور فوتیہ
 کل جسے اہل نظر کرتے تھے ایرانِ صعنہ

سینہ افلاک سے ٹھتی ہے آسوں ناک
 مرد حق ہوتا ہے جب مرحوب سلطانُ امیر
 کہہ ہا ہے دستِ اس بیدارِ دمیٰ یام کی
 کوہ کے وہن میں وہ خم خانہ وہ تھانِ پیر
 آہ یہ قومِ محب و چربِ سنت و تر و ملغ
 ہے کہاں روزِ مکافات لئے خدا نے پر گیز

۲

گرم ہو جاتا ہے جب محکوم قوموں کا الہو
 تھر تھر آتا ہے جہاں چار سو ونگ و بو

پاک ہوتا ہے ظن و تجھیں سے انسان کا خمیر
 کرتا ہے ہر راہ کو روشن حس پر ان غارزو
 وہ پرانے چاک جن کو عقل سی سکتی نہیں
 عشق سیتا ہے انہیں بے سوزن تارِ رفو
 ضربت پیغم سے ہو جاتا ہے آخراش پاش
 حاکمیت کا بت شنگیں دل و آئینہ رو

۵

دراج کی پرواز میں ہے شوکتِ ثنا ہیں
 جیرت میں ہے صیادیہِ ثنا ہیں ہے کہ دراج!

ہر قوم کے انکار میں پیدا ہے تلاطم
 مشرق میں ہے فردائی قیامت کی نموداری
 فطرت کے تقاضوں سے ہوا حشر یہ پھبیو
 وہ مردہ کہ تھا بانگ سر ایل کا محتاج

۴

زندوں کو بھی معلوم ہیں فی کھالات
 ہر پسند کہ مشہور نہیں ان کے کرامات
 خود گیری و خودداری و گلبانگِ انا الحق
 آزاد ہو ساک تو ہیں یہ اس کے مقامات

محکوم ہو ساکت تو بھی اس کا ہمہ اوصت
خود مردہ و خود مرقد و خود مرگ مفاجات!

۷

نخل کر خانقاہوں سے ادا کر رسم شپیری
کہ فخرِ خانقاہ ہی ہے فقط اندوہ دلکشی
تھے دین و ادب سے آرہی ہے لوبھے ہبائی
بھی ہے مرنے والی اہتوں کا عالمِ سری
شیاطین ملوکیت کی انکھوں میں ہے وجہ دو
کہ خود نجپیر کے دل میں ہو پیدا ذوقِ نجپیری

چہ بے پروگز شنداز نو اے صحیح گاہ من
کہ برداں شور وستی از سیمیہ چشمایں کشہیری؟

سمجھا لہو کی بونداگر تو اسے تو خیہ
دل آدمی کا ہے فقط اک جذبہ بلند
گردش مرد ستارہ کی ہے ناگوار اسے
دل آپ اپنے شام و سحر کا ہے نقشبند
جس خاک کے ضمیر میں ہے اشہر خیار
مکن نہیں کہ فرہودہ خاک ارجمند

کھلا جب چین میں کت تج نانگل
 نہ کام آپا ملا کو غش کرتا بی
 متانت شکن تھی ہوا سے بہاراں
 غر نخواں ہوا پیر ک اندرابی
 کمال اللہ اشتیں پیر ہیں نے
 کہ اسرارِ جاں کی ہوں ہیں صحابی
 سمجھتا ہے جو موتِ خوابِ لحد کو
 نہاں اس کی تعمیر میں ہے خرابی

نہیں زندگی سلسلہ روز و شب کا
 نہیں زندگی مستی فتحم خوابی
 حیات بہت درستش خود طلبین
 خوش اُم کہ ایں سختہ زاباریاں
 اگر زستش دل شرارے بے بیری
 تو اس کرد زیر فک افتباںی

۱۰

آزاد کی رگ سخت ہے ماندرگ نگ
 محکوم کی رگ زرم ہے ماندرگ تاک

حکوم کا دل مردہ و افسرہ و نو مید
 آزاد کا دل زندہ و پر پوز و طرب ناک
 آزاد کی دولت دل روشن نفس کرم
 حکوم کا سرپری فقط ویدہ مناک
 حکوم ہے بیگانہ اخلاص و مرتوت
 ہر چند کہ منطق کی دیلوں میں ہے پلاک
 مکن نہیں حکوم ہو آزاد کا ہمدوش
 وہ بندہ افلاک ہے یہ خواجہ افلاک

11

تم عارفِ عامی خودی سے بیگانہ!
 کوئی بتاتے یہ مسجد ہے یا کہ مسجد نہ!
 یہ رازِ حرم سے چھپا یا ہے میرا عذر
 کہ خودِ حرم ہے چراغِ حرم کا پرانہ
 طسیح ہے خبری، کافری و بینداری
 حدیثِ شیخ و برہن فون افسانہ
 نصیبِ خطہ ہو یا ربُّہ بندہ دردش
 کہ جس کے فوت میں نداز ہوں کلیجانہ

چھپے رہیں گے زمانہ کی آنکھ سے کب تک
گھر میں آب و کرب کے قسم کیدا نہ

۱۲

و گرگوں جہاں ان کے زورِ عمل سے
بڑے مہر کے زندہ قوموں نے مارے
منجستہم کی تقویم فرد اہے بھل
گزے آسمان سے پرانے ستالے
ضمیرِ جہاں اس قدر اشیاء ہے
کہ دریا کی موجود سے لوٹے ستالے!

زمیں کو فراغت نہیں لزاں سے
 نمایاں ہیں فطرت کے باریک اشخاصے
 ہمالہ کے پہنچے اہل تھے ہیں کب تک
 خضر سوچتا ہے ولگ کے کنالے

۱۳

نشان بھی ہے زمانے میں زندہ قوموں کا
 کہ صحیح و شامہ بدلتی ہیں ان کی تقدیر میں
 کمالِ حدق و مرقت ہے زندگی ان کی
 معاف کرتی ہے فطرت بھی ان کی تقسیمیں

فتند رانہ اوایں سکندرانہ جلال
 یہ آتیں ہیں جہاں میں بربہنہ مشیریں
 خودی سے مردِ خود آگاہ کا جمال و جلال
 کہ یہ کتاب ہے، باقی تمام تفسیریں
 شکوہِ عید کا من کرنیں ہوں میں لیکن
 قبولِ حق ہیں فقط مردِ حر کی تکبیریں
 حسکیہم میری نواول کا راز کیا جانے
 درا سے عقل ہیں اہلِ جنوں کی تدبیریں

۱۲

چپ کاف نہ فرمانہ فمارِ حیات می بازی
 کہ بازمانہ بازی بخود نہی سازی
 دگر پھر دسہ لائے حرم نہی بینیم
 دلِ حبستید و نگاہِ غُنڈالی درازی
 بحکمِ مفتی عطی نہ کہ فطرتِ ازلیست
 بدین صعوہ حرام است کا رشہ بازی
 ہماں فقیریہ زل کفت جرہ شاہیں را
 بآسمان گردی بازیں نہ پروازی

منہم کہ قوبہ نہ کرم زفافش گوئی ہا
 زبھم ایں کہ بسطاں کنند عمازی
 بدست مانہ سحر ندی نے بخارا الیت
 دعا بکو زفتیں ل بہ ترک شیرازی

خیز خرب ہے تا جرانہ پھری مشرق ہے ہے ہیانہ
 وہاں کرگوں ہے لختہ لخطہ یہاں لتا نہیں مانہ
 کنار دریا خضر نے مجھ سے کہا باندازِ محراں
 سکندر نی ہو قلندری ہو یہ ب طریقے میں حرانہ

حریف اپنا سمجھ رہے ہیں مجھے خدا یا خانقاہی
 نہیں مچ ڈر رہے کہ نبی نالوں سے شق نہ ہو سنگستانہ
 غلام قوموں کے علم و عرفان کی ہے بھی رضاشکارا
 زمین کرنگ ہے تو کیا ہے فضائے گردوں ہے بے کرانہ
 جنہیں کیا ہے نام اس کا خدا فربی کہ خود فربی
 عمل سے فارغ ہوا مسلمان بنانے کے تقدیر کا بہانہ
 مری اسیری پشاور ٹکل نے یہ کہ کے صبیاد کو رلا یا
 کہ ایسے پرسوں لغتمہ نہواں کا گراں تھا تجدید پر آشیانہ

۱۶

حاجت نہیں لے خطرہ گل شرح و بیان کی
 تصویر ہمارے دل پرخون کی ہے لالہ
 تقدير ہے اک نام ممکافات عمل کا
 دیتے ہیں یہ پعنام خدا یا انہیں
 سماں کی ہواں میں ہے عربان بدن اس کا
 دیتا ہے ہتر بس کا امیروں کو دو شالہ
 ائمہ زکھ و ولت دنیا سے وفا کی
 رسم اس کی طبیعت میں ہے مائد غزالہ

۱۸

خواگاہی نے سکھا دی تھے جس کع تن فراموشی
حرام آئی تھے اس مردِ مجاہد پر زرد پوشی

۱۹

آں غرم بلند آور آں سوز جگر آور
شمشیر پر خواہی بازو تے پر آور

۲۰

غريب شہر ہوں میں سُن تو لے مری فرماد
کہ تیرے سینے میں بھی ہوں قیامتیں آباد

مری نوائے غم آلوو ہے متاع غزبی
 جہاں میں عامم نہیں دلعت دل ناشاد
 گلہ ہے مجکوزہ نانے کی کور ذوقی سے
 سمجھتا ہے مری محنت کو محنت فڑد
 ”صدائے تیشہ کہ پرنسپ مخورد گرامت
 خبر بچید کہ آواز تیشہ وجہ گرامت“

و صدائے تیشہ اخنایا شعر مرزا جاہ نانل نظر علیہ الرحمہ کے مشہوریں خلیفہ تجوہ اور میں ہے

سرکر حیدری صدر عظیم حیدر آباد دن کے نام

یومِ اقبال کے موقع پر تو شہ خانہ حضور نظام کی طرف سے جو
صاحبِ عظم کے ماتحت ہے، اکیڑا دپکھیک ببور تو اضع موصول ہونے پر
تھا یہ اللہ کا فرش ماں کے شکوہ پر ویز
دو قلندر کو کہ بیس میں ملوکانہ صفات
مجھ سے فرمایا کہ لے اور شمششاہی کر
حسنِ تدبیر سے دے آفی و فانی کو ثبات
میں تو اس بارِ امانت کو انہما تا سر دوش
کامِ درویش میں ہر تینج ہے مانندِ نبات

غیرت فقر مگر کرنے کی اس کو قبول
جیکہ اس نے یہ ہے میری خدا تعالیٰ کی زکات

حسین احمد

عجم ہنوز نہ آئد رموز دیں ورنہ
زد پو بند حسین احمد ایں چہ بوجبی است
سرود برس رہنبر کہ ملت لازم طن است
چہ بے خیز مقام محمد عربی است
بصطفہ برسان خوش را کہ دیں تھہ اوست
اگر پر اون سیدی تمام بولبھی است۔

حضرت نسان

چہاں میں اُش و پیش کی ہے کس جبار زانی
 کوئی شے چھپی پڑیں سکتی کہ عالم ہجھے نورانی
 کھوئی و پھیلے تو ہے باریکے فطرت کا حجا پایا تھا
 نہایاں ہیں فرشتوں کے غبہ ماتے پہنائی
 یہ دشیا و عوت دیدار ہے فرزند آدم کو
 کہ ہرستور کو خبش کیا ہے وقت عمرانی
 یہی فرزند آدم ہے کہ جسکے اشک خیز نہیں سئے
 کیا ہے حضرت پیداں نے سیاول رو طوفانی

فلک کو کیا خبر یہ خاکدار کس کا نشمن ہے
 غرضِ اجھے سے ہے کس کے تدبیتیں کی نگہبانی
 اگر مقصودِ کل میں ہوں تو مجھ سے ماوراء کیا ہے؟
 مرے ہنگامہ ہاتے نوبوکی انتہا کیا ہے؟

(عبدالمحیی پروین رشم)